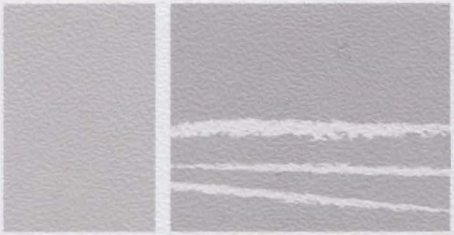
john berger

İngilizceden Çeviren: Cevat Çapan

bütün şiirleri

Gökyüzü Mavi Siyah

ŞİİR

AYRINTI

John Berger

Çağdaş sanat eleştirisinin en sıra dışı kalemlerinden olan John Berger 5 Kasım 1926'da, Londra'da doğdu. İlköğreniminden sonra St. Edward's adlı özel bir okula gönderildi. Katı disipline uyum göstermediği bu okulu terk ederek Central School of Art'ta resim eğitimi aldı. Belfast'taki askerliği sırasında işçi sınıfına mensup çevrelerle bir araya gelişi yazarın yaşamında önemli bir dönüm noktası oldu. Yüksek öğrenimini tamamladıktan sonra ressam ve eğitmen olarak çalışmaya başladı.

Düşünsel gelişiminde başlangıçta anarşist kaynaklardan yararlanan Berger, sonraları genç komünist arkadaşları vasıtasıyla Marksist öğretiyle tanıştı ve estetik görüşünün temellerini belirleyen kavramsal kaynaklara ulaştı. 1958'de yayımlanan *A Painter of Our Time* (*Zamanımızın Bir Ressamı*) romanı ve 1960'da yayımlanan sanat denemelerini içeren *Permanent Red* kitabı bu görüşün etkili ürünleri olarak sanat edebiyat çevrelerinde yankı buldu. Bu kitapları 1962'de *Foot of Clive*, 1964'te *Corker's Freedom* romanları izledi.

1960'ların başında İsviçreli sinema yönetmeni Alain Tanner'in çağrısı üzerine Cenevre'ye gitti ve *La Salamandre, Dünyanın Ortası* ve *2000 Yılında 25 Yaşına Basacak Olan Yunus* adlı filmlerinin senaryolarını kaleme aldı. Devamında *Picasso'nun Başarısı ve Başarısızlığı* (1965), *A Fortunate Man* (*Talihli Bir Adam*, 1967), *Art and Revolution* (*Sanat ve Devrim*, 1969) kitapları yayımlandı.

1972'de *G* romanıyla "Booker" ödülünü kazandı. *G* birçok eleştiriyle birlikte, kısa sürede uluslararası edebiyat dünyasında modern roman türünün bir başyapıtı olarak karşılandı. Aynı yıl BBC'de yayına giren *Ways of Seeing* (*Görme Biçimleri)* adlı televizyon belgeseli de geniş ilgiye konu oldu ve benzersiz etkiler yarattı.

Berger 1975'te Avrupa'daki göçmen işçilerin sorunlarına eğilen kapsamlı araştırmasını, fotoğrafçı arkadaşı Jean Mohr'la birlikte hazırladığı *Yedinci Adam* kitabında yayımladı.

G'den sonra deneysel yenilikçi anlatımı bırakıp köylülerin yaşayışını yerinde görüp anlattığı daha geleneksel bir anlatıma yönelen Berger, *Domuz Toprak, Bir Zamanlar Europa'da, Leylak ve Bayrak* gibi romanlarını bu anlayışla kaleme aldı. *Ve Yüzlerimiz, Kalbim, Fotoğraflar Kadar Kısa Ömürlü; Fotokopiler; Keeping A Rendevous; Kıymetini Bil Her Şeyin; Bento'nun Eskiz Defteri* ve sık sık gene resim, heykel, fotoğraf, genel politika ve kültür konularını da içeren benzer deneme kitaplarıyla bilge bir anlatıcı olmayı sürdürdü.

Türkçeye kazandırılan çok sayıda yapıtı geniş okur çevrelerinin azalmayan ilgisine konu olan John Berger'ın az bilinen yönü, edebiyat sanatına birçok başka seçkin anlatıcının durumunda olduğu gibi aslında şiirle başlamış olması ve bu ilgiyi yıllar boyunca tutkuyla sürdürmesidir. Yazarın *Gökyüzü Mavi Siyah* başlığı altında bu kitapta bir araya getirilen şiirleri, tıpkı yukarıda andığımız birçok kitabında olduğu gibi yurtsuzluğa, sömürüye, ezilmişliğe karşı okuru bu durumdaki insanlarla özdeşleşmeye, onlarla dayanışma içinde olmaya çağırıyor.

Cevat Çapan

1933 yılında Kocaeli Darıca'da doğdu. Robert Koleji ve Cambridge Üniversitesi İngiliz Edebiyatı bölümünü bitirdi. 1957 yılında BBC'de çalıştı.1960 yılında asistan olarak girdiği İstanbul Üniversitesi'nde 1968'de doçent, 1975'te profesör oldu. 1980 yılında Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi) Tiyatro bölümüne geçti. 1981'de New York'a gitti ve burada İngiliz Edebiyatı dersleri verdi. Sonraki yıllarda, Tiyatro bölümünün kurulmasına katkı sunduğu Anadolu Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalıştı. 1996 yılında Yeditepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinde kurucu dekanlık yaptı ve İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü kurdu. Burada 16 yıl boyunca İngiliz Edebiyatı, dünya tiyatrosu ve Shakespeare dersleri verdi.

İlk şiirini 1952 yılında *Varlık* dergisinde yayımlayan Çapan sonraki yıllarda hem yurtiçi hem yurtdışında şiir yayımlamayı sürdürdü. İngiliz, İrlanda ve Amerikan edebiyatının yanı sıra İtalyan ve Yunan şairleri ile aralarında Marguerite Duras, Yannis Ritsos, W. B. Yeats, Carlos Drummond de Andrade, Fernando Pessoa gibi isimlerin de yer aldığı çok sayıda yazar ve şairi Türkçeye kazandırdı.

Şiirlerini *Dön Güvercin Dön* (1985, Behçet Necatigil Şiir Ödülü 1986), *Doğal Tarih* (1989), *Sevda Yaratan* (1994), *Bana Düşlerini Anlat* (2007, Altın Portakal Şiir Ödülü 2008), *Ara Sıcak* (2009), *Su Sesi* (2013) adlı kitaplarında toplayan Cevat Çapan, aynı zamanda önceki yıllarda yayımlanmış çok sayıda John Berger kitabının da çevirmenidir.

John Berger

Gökyüzü Mavi Siyah

Bütün Şiirleri

Ayrıntı: 1036
Şiir Dizisi: 14

Gökyüzü Mavi Siyah
Bütün Şiirleri
John Berger

Kitabın Özgün Adı
Collected Poems

İngilizceden Çeviren
Cevat Çapan

Yayına Hazırlık ve Uygulama
Levent T. Gümüş, Ebru Akkaş Kuseyri, Hediye Gümen

© John Berger, 2014

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Petek Yılmaz

Baskı ve Cilt
Yazın Basın Yayın Mat. Tur. Tic. Ltd. Şti.
Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No: 38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Sertifika No: 12028

Birinci Basım: *Kasım 2016*
Baskı Adedi *2000*

ISBN 978-605-314-142-6
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu - İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

John Berger

Gökyüzü Mavi Siyah

Bütün Şiirleri

İngilizceden Çeviren: Cevat Çapan

Önsöz Yerine

Farklı türlerdeki yapıtlarıyla dünya ölçeğinde iz bırakmış birçok sanatçının biyografisinde rastladığımız gibi seçkin İngiliz yazar John Berger'ın ilk göz ağrısı da şiirdir.

Berger'ın ciltlere yayılmış büyük anlatısını kuşatan şiirsel mucizeyi bilenler için bu durum şaşırtıcı sayılmaz.

Çağdaş sanat eleştirisini gerçekliğin şiirsel yeniden kuruluşu düzeyine yükselten çok sayıda yapıtıyla ülkemizde de geniş bir okur kitlesi edinmiş olan yazarın şiirleri yazı yaşamı boyunca bazı kitaplarının içinde farklı vesilelerle yayımlanmıştı.

Gökyüzü Mavi Siyah, Berger'ın hem sözü edilen bu şiirlerini hem daha önce bağımsız olarak yayımlanmış *Pages of the Wound* [Yaranın Sayfaları] adlı kitabındaki şiirlerin tümünü kapsıyor.

2014 yılı sonunda okura sunulan bu bütünlüklü seçki, yazarın yakın dostu ve diğer pek çok yapıtının da çevirmeni olan Prof. Dr. Cevat Çapan tarafından Türkçeye aktarıldı.

John Berger'ın 90. yaşı önümüzdeki günlerde Avrupa ölçeğinde gerçekleştirilecek bir dizi etkinlikle kutlanacak.

Bizler de bu vesileyle, şiirlerinin kaynak dil dışında kitap bütünlüğü içinde aktarıldığı ilk dil olan Türkçedeki baskısını yazarımızın bu baskı için kaleme aldığı bir önsöz ile yayımlamayı arzulamış ve bu ilk sayfaları kendisine ayırmıştık.

Yazarımızın metni ne yazık ki kitabı baskıya göndermek zorunda olduğumuz şu ana kadar elimize ulaşmadı.

Çağdaş anlatının şiirli kalemine bu yaş günü armağanını ülkemizden, Türkçeden, şimdilik eksikli saydığımız bu haliyle iletiyoruz.

Elde olmayan nedenlerle oluşan bu eksikliği ilk fırsatta giderebilme dileğiyle...

Emirhan Oğuz
1 Kasım 2016, İstanbul

Sunuş

"Olayları sözcüklerle anlatmak o sözcüklerin duyulacağı ve anlattıkları olayların yargılanacağı umudunu da birlikte getirir. Tanrı tarafından ya da tarih tarafından yargılanacağı umudunu. Her iki durumda da yargı uzak gibi görünür. Oysa hemen yanı başımızda olan ve bazen yanlışlıkla yalnızca bir araç sanılan dil, kendine şiirin seslenmesiyle, inatçı ve gizemli bir biçimde, yargısını verir. Bu yargı herhangi bir ahlak yasasından açıkça farklıdır ama duydukları karşısında iyilik ve kötülük arasında önemli bir gösterge olur. Öyle ki şiir yoluyla dilin yalnızca bu ayrımı yapmak ve korumak için yaratıldığını görürüz.

İşte bu yüzden, günümüzde zenginlerin haksız yere elde ettiklerini korumak için yaptıkları korkunç canavarlıklara karşı dünyada en kesin biçimde karşı duran güç şiirdir. İşte bu yüzden, fırınların saati aynı zamanda şiirin de saatidir."

John Berger, Türkçesi 1988'da yayımlanan *Şiirin Saati* kitabındaki aynı adlı denemesinde böyle tanımlıyordu şiirin önemini. Birkaç yıl önce *Guardian* gazetesinde yayımlanan bir yazısında ise nerdeyse 80 yıldır

yazı yazdığını açıklıyordu. Önce mektuplar, şiirler, konuşmalar, sonra da eleştirel denemeler, öyküler, senaryolar, romanlar, oyunlar yazarak geçen 80 yıl. Bu arada dünyanın birçok ülkesine yolculuklar yapmış, birçok uluslararası sanat ve kültür kurumlarında konferanslar vermiş, televizyon programları hazırlamış, ilginç bazı filmlerde oynamış çok yönlü bir insan.

* * *

John Berger, Birinci Dünya Savaşı sona erdikten sekiz yıl sonra 5 Kasım 1926'da, Londra'da doğdu. İlk öğreniminden sonra St. Edward's adlı özel bir okula gönderildi. Bu okulun katı disiplininden kaçarak küçük bir bursla Central School of Art'ta resim eğitimi almaya başladı. Askerlik görevini yaptığı Belfast'ta ilk kez işçi sınıfından insanlarla bir araya geldi. İki yıl sonra sanat eğitimini sürdürmek için bu kez Chelsea Art School'a geçti.

1945'te İşçi Partisi büyük bir çoğunlukla iktidara geldiğinde Berger 19 yaşındaydı. İktidar değişikliği ve refah devletinin temellerinin atılması ilk yıllarda Britanya'da sosyalist bir düzenin kurulacağı umuduyla belli bir iyimserlik havası yarattıysa da 50'li yılların ortasına doğru soğuk savaş koşullarının baskısıyla bu iyimserlik yerini hayal kırıklığına bıraktı.

Meslek hayatına önce ressam ve eğitmen olarak atılan Berger, 1952'de haftalık *New Statesman and Nation* dergisinde sanat eleştirileri yazmaya başladı. Düşünsel gelişiminde önce anarşist kaynaklardan yararlandı, daha sonra okulda tanıştığı genç komünist arkadaşla-

rı ve özellikle de Frederick Antal adlı Macar kökenli Marksist öğretmeninin etkisiyle estetik görüşünü belirleyen kaynaklara ulaştı. İki savaş arası İngiltere'de Lukacs, Frankfurt Okulu'ndan Benjamin, Adorno, Horkenheimer ve Marcuse gibi düşünürler yeni yeni tanınıyorlardı.

Antal'ın *Florentine Painting And Its Social Background* ve Arnold Hauser'in *Social History of Art* (*Sanatın Toplumsal Tarihi*) kitapları İngiltere'de 1948 ve 1951 yıllarında yayımlandı. Sanatla toplumsal hayat arasındaki organik ilişkiyi öne çıkaran bu ve benzeri kaynaklar Berger gibi bir eleştirmenin öneminin sol çevrelerde daha iyi anlaşılmasını sağladıysa da tutucu çevreler onun bu yaklaşımla yazdığı yazıları kaba siyasal propaganda olarak değerlendirdiler.

1950'li yıllar Britanya'da aynı zamanda tiyatroda John Osborne, John Arden, Arnold Wesker; romanda Kingsley Amis, John Wain, John Brain; sinemada Lindsay Anderson, Karel Reisz ve "Özgür Sinema" akımının öbür yönetmenleri "Öfkeli Gençler" diye anılan yaratıcı bir kuşak olarak ortaya çıkmışlar ve İngiltere'de sanat ve kültür hayatına yeni bir canlılık getirmişlerdi. İlk yıllarında sol bir hareketin özelliklerini taşıyan bu yazar ve sanatçıların bazıları 60'lı yıllarda düpedüz kurulu düzenin sözcüleri oldular. Berger ise gerek 1958'de yayımlanan *A Painter of Our Time* (*Zamanımızın Bir Ressamı*) romanı, gerekse 1960'da yayımlanan sanat denemelerini içeren *Permanent Red* kitabıyla Marksist bir yazar olmayı sürdürdü. Bu kitapları 1962'de *Foot of Clive,* 1964'te *Corker's Freedom* romanları izledi.

Berger 1960'ların başında İsviçreli sinema yönetmeni Alain Tanner'in çağrısı üzerine Cenevre'ye giderek onun üç filminin senaryolarını yazdı. 1962 yılında da Fransız Alplerinde bir köye yerleşti. *La Salamandre, Dünyanın Ortası* ve *2000 Yılında 25 Yaşına Basacak Olan Yunus* adlı bu senaryolardan sonra sırasıyla *Picasso'nun Başarısı ve Başarısızlığı* (1965), A *Fortunate Man* (*Talihli Bir Adam*, 1967), *Art and Revolution* (*Sanat ve Devrim*, 1969) kitapları yayımlandı. Berger bu kitaplarında bir yandan resim ve heykel sanatlarının toplumsal ve ekonomik koşullardan nasıl etkilendiğini araştırıyor, *Talihli Bir Adam*'da ise Jean Mohr'un fotoğraflarından da yararlanarak bir taşra doktorunun hayatını anlatırken bir insanın kendini başka insanların sağlık ve esenliğine nasıl adadığına tanıklık ediyordu.

1972'de *G* romanıyla "Booker" ödülünü alan Berger ödül töreninde 5000 sterlinlik bu ödülün yarısını Karayiplerdeki Kara Panter adlı devrimci harekete bağışlayacağını, öbür yarısını da Avrupa'daki göçmen işçilerle ilgili kitabının hazırlanması için kullanacağını açıkladı. *G* şaşırtıcı anlatım tekniğiyle birçok eleştirmenin saldırısına uğramasına karşın, kısa sürede uluslararası edebiyat dünyasında modern roman türünün bir başyapıtı olarak karşılandı. Özellikle resimde Braque, Picasso ve Gris gibi kübist sanatçıların gerçekliğe değişik bakış açılarından bakma yöntemi Berger'ın bu romanında yazı dili olarak uygulanıyor, ele alınan konunun daha eksiksiz bir bütünlükle yansıtılmasını sağlıyordu.

Bakmak, görmek, belki aynı zamanda dokunmak, işitmek için dinlemek, tatmak, koklamak, kısaca gerçek-

liği bütün karmaşıklığıyla anlamaya çalışmak. Berger'ı bir yazar, bir düşünür, bir sanatçı olarak tanımaya çalıştığımızda onun bütün varlığıyla böyle bir çaba içinde olduğunu görüyoruz. Önce resimle işe koyulduğu için gerçeklikle iletişim kurma çabası renklerle, çizgilerle başlamış olabilir. Bu yüzden 1972'de BBC'de yayına giren *Ways of Seeing* (*Görme Biçimleri*) adlı televizyon belgeseli ve daha sonra aynı adla yayımlanan kitabı uygarlık tarihinin yüzyıllardır öne çıkan sanat eserlerinin yirminci yüzyılın ikinci yarısında nasıl değerlendirilebileceğini araştırıyordu. Bir süre önce ünlü sanat tarihçisi Kenneth Clark'ın 11 ülkede 118 müze ve 18 kitaplığı gezerek kaydettiği sanat eserleriyle bu alandaki başyapıtları sergiliyordu. Bu eserler genellikle o müzelerde, kitaplıklarda ya da onlara sahip olan zenginlerin koleksiyonlarında görülebilirdi. Oysa Walter Benjamin'in "Mekanik Yeniden Üretim Çağında Sanat Eseri" adlı denemesinden yola çıkan Berger, Kenneth Clark'ın seçkinci yaklaşımına karşı çıkarak böyle bir olanağın sözü edilen sanat eserlerinin biricikliğini yok ettiğini ileri sürüyordu. Sanat eserlerini görmek için artık müzelere gitmek gerekmiyordu. Daha önce Andre Malraux'nun *Les Voix de Silence* (Sessizliğin Sesleri) kitabında da belirttiği gibi müzelerin duvarları yıkılmış, değerli sanat eserleri herkesin erişebileceği kadar çok sayıda yeniden üretilme olanağına kavuşmuştu.

Görme Biçimleri yayımlandıktan hemen sonra dünyanın birçok sanat okulunda ders kitabı olarak okutuldu. İletişim dünyasında çalışanlar için yeni ufuklar açtı. Berger böylece görme biçimlerinin iletişim zenginliğiyle anlatım yollarını da zenginleştirmiş oluyordu.

Berger 1975'te Avrupa'daki göçmen işçilerle ilgili araştırmasını, fotoğrafçı arkadaşı Jean Mohr'la birlikte hazırladığı *Yedinci Adam* kitabını yayımladı. Bu belgesel kitapta Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya, İtalya, Portekiz gibi ülkelerden sanayileşmiş ülkelere gelen işçilerin yola çıkışları, geldikleri yerlerdeki yaşama ve çalışma koşulları ve bunlar arasında geri dönenler varsa onların durumları ele alınıyordu. *Yedinci Adam* hem işçilerin geldikleri ülkelerde hem de Avrupa'da büyük bir ilgiyle karşılandı ve yılın kitabı seçildi. Türkçeye, Yunancaya, Arapçaya, İspanyolcaya ve Portekizceye çevrildi.

* * *

1978'de *Yedinci Adam*'ın Türkçe çevirisi yayımlandığında, mutlu bir rastlantıyla Berger'ı tanıyan ve İstanbul'da Kalenderhane'deki Bizans mozaikleriyle ilgili araştırmalar yapan bir arkadaşıyla tanıştık. Daha önce Berger'ın *Sanat ve Devrim* kitabını 1974'te yayımlayan Yankı Yayınları sahibi Kemal Demirel'le Berger'ı İstanbul'a davet ettik.

Kararlaştırdığımız tarihte verdiğimiz ev adresine John Berger eşi Beverly ve iki buçuk yaşındaki oğulları Yves'le geldi. Hazırladığımız sofrada onları bekleyenler arasında Cihat Burak, Can Yücel ve Mehmet Ulusoy gibi arkadaşlar da vardı. Konuklarımız Alplerdeki Quincey köyünden küçük Citroen arabalarıyla kazasız belasız gelmişlerdi. Sofrada hemen aileden birileri gibi bize katıldılar ve kırk yıllık dostmuşuz gibi sohbet başlamış oldu. Bergerler Türkiye'de kaldıkları bir aya yakın

süre içinde İstanbul'un görülecek yerlerini gördüler, sanat dünyasından birçok insanla tanıştılar, bir arkadaşın evinde Ruhi Su'yu dinlediler, bir başka arkadaşın evinde Beklan Algan'ın sahneye koyduğu *Cesaret Ana ve Çocukları* oyununu televizyondan izlediler. Kumkapı'da Kör Agop'un meyhanesinde Yaşar Kemal'le türküler üzerine sohbet ettiler.

Bir ara İstanbul dışına çıkmak için gazeteci bir arkadaşın kılavuzluğunda önce Adapazarı'na, oradan Bolu ve Mudurnu'ya da gittiler. Adapazarı'nda Çark Gazinosu'nda onları ağırlayan Belediye Başkanı, Berger'ı Sait Faik'in amcaoğluyla da tanıştırmış. O da Berger'a Sait Faik'in Fransızcaya çevrilen öykü kitabını getirmiş, "Sabaha kadar Sait Faik okudum" demişti Berger döndüğünde. Bu kısa yolculuğun başka ilginç bir rastlantısı da Mudurnu'ya vardıklarında, Bülent Ecevit'in ünlü "Köy-Kent" mitingini izleme fırsatını bulmuş olmaları.

İstanbul'dan ayrılmadan önce Resim ve Heykel Müzesini gezen Berger orada Şeker Ahmet Paşa'nın "Orman" tablosu önünde durup o resmin ilginç perspektif özellikleri üzerine daha sonra yazacağı bir deneme için notlar aldı. Gitmeden önceki son akşam da arp sanatçısı Uğurtan Aksel'in evinde Niyazi Sayın'dan, Necdet Yaşar'dan ve Reşat Uca'dan ney, tambur ve kemençe dinledi. Ertesi sabah Edirne'den geçip Alplerdeki köyüne dönerken Selimiye'ye de uğrayan dostumuz yazdığı ilk mektubunda, "O sesler hâlâ kulaklarımda, Selimiye'nin kubbesi altındaki o düzen hâlâ gözlerimin önünde" diyordu.

* * *

Daha sonraki yıllarda John Berger Beverly'yle iki kez daha geldi İstanbul'a. Önce Uluslararası İstanbul Film Festivallerinden birine jüri üyesi, daha sonra da İstanbul Kitap Fuarı'nın davetlisi olarak. Bu gelişlerinde de Latife Tekin, Tomris Uyar ve daha birçok başka yazarla tanıştı, panellere katıldı, *Görme Biçimleri* konusunda konuşmalar yaptı, *Hakkari'de Bir Mevsim* filmini seyretti.

İstanbul'da ziyaret ettiği bir gecekonduda raflardaki az sayıda kitap arasında *Yedinci Adam*'ı görünce, kitabın yeni baskısına yazdığı önsözde bu kitabın kimlere seslendiği konusuna yeniden değinme ihtiyacı duydu. Bu önsözde, kitabın bazı yanlarının eskimiş olabileceğini ama burada insanın daha çok bir aile albümünde rastlayacağı hayat hikâyelerini, bir dizi yaşanmış anları bulabileceğini söylüyordu.

Avrupa'nın az gelişmiş ülkelerinden, daha doğrusu bu ülkelerin yoksul bölgelerinden yurtdışına giden insanlar arasında bir aile bağlantısı vardı. Bu bağlantıyı sağlayan da "o gün olduğu gibi bugün de göç olgusuydu." Göç çoğu köy kökenli bu insanları yerlerinden yurtlarından ediyor, dillerini, törelerini bilmedikleri yaban ellerde onları yabancılaştırıyordu. Organik hayatı daha iyi anlamak için Berger, *G*'den sonra deneysel yenilikçi anlatımı bırakıp köylülerin yaşayışını yerinde görüp anlamak için Alplerde küçük bir köye yerleşti. Mevsimine göre onların üretim işlerine karışarak, yazın bir ırgat gibi çalışarak o topluluğun bir parçası oldu. Kışın da yazar kimliğiyle bu insanların gerçeklerini daha geleneksel bir anlatımla yazmayı denedi.

Böylece *Domuz Toprak; Bir Zamanlar Europa'da; Leylak ve Bayrak* gibi romanlarla; *Ve Yüzlerimiz, Kalbim, Fotoğraflar Kadar Kısa Ömürlü; Fotokopiler; Keeping A Rendevous; Kıymetini Bil Her Şeyin; Bento'nun Eskiz Defteri* ve sık sık gene resim, heykel, fotoğraf, genel politika ve kültür konularını da içeren benzer deneme kitaplarıyla bilge bir anlatıcı olmayı sürdürdü.

Bu anlatıcılık rolünü senaryosunu filmin yönetmeni Timothy Neat ile yazdığı *Play Me Something* (Bana Bir Şey Çal) filminde oyuncu olarak canlandırdı.

Bu filmde de görüldüğü gibi Berger'ın anlattığı öyküler dinleyenlere hemen hemen her zaman umut verir nitelikteydi. Bana öyle geliyor ki umut onun yoksulluk, yoksunluk ve her türlü acı karşısında direnmenin nasıl gerçekleşeceğini gösteren şiirsel yoğunluktaki anlatımından kaynaklanıyor.

John Berger şiirlerini "Sözcükler", "Tarih", "Göç", "Yerler" ve "Sevgilim" gibi başlıklar altında bölümlere ayırırken insanların hayatlarında kimlerle ve nelerle ilişki kurduklarını, nelerden ve kimlerden yoksun kaldıklarını, onları birbirlerinden ayıran ve birleştiren yaşantıların neler olduğunu değişik açılardan açıklamaya çalışır. Onun roman, deneme, senaryo vb. türlerde yazdıkları gibi, şiirleri de daha çok ezilenlerin, yenik düşenlerin, ölümcül hastalıklarla boğuşanların çektiklerini ele alsa da doğanın kendini yenileyen gücüne ve insanın dayanıklılığına duyduğu inanç aynı zamanda daha insanca bir dünyanın yaratılabileceğinin umudunu aşılar okurlarına.

Kendisi şiirin bu gücünü şu sözlerle açıklıyor: "Şiir her şey arasında yakınlık kurarak dilin yaşantıya ilgi

duymasını sağlar. Bu yakınlık şiirin çabasının bir sonucu, şiirin yöneldiği her eylem, ad, olay ve bakış açısını bunlar arasında kurduğu yakınlıkla bir araya getirmesinin bir sonucudur. Çoğu zaman dünyanın acımasızlığına ve umursamazlığına karşı çıkarılabilecek şiirin yaşantıya duyduğu bu ilgiden daha dayanıklı bir şey yoktur."

Berger'ın bu kitapta bir araya getirdiğimiz bütün şiirleri, tıpkı öbür kitaplarında olduğu gibi yurtsuzluğa, sömürüye, ezilmişliğe karşı bizi bu durumdaki insanlarla özdeşleşmeye, onlarla dayanışma içinde olmaya çağırıyor.

Cevat Çapan
11 Ekim 2016, İstanbul

Her sayfanın sahibi
Beverly'ye

Gökyüzü Mavi Siyah

Sözcükler

SÖZCÜKLER I

Beverly'ye

Boğazdan aşağı
  insanlar
    ve kan akıyordu

Ulaşılmaz
  eğreltiotları arasında
    bir köpek uluyordu

Dudaklar arasında bir baş
  dünyanın
    ağzını açtı

Memeleri
    güvercinler gibi
          kaburga kemiklerine tünemiş

Çocuğu gelecek sözcüklerin
    uzun beyaz ipliğini
      emiyor

SÖZCÜKLER II

Ağzımızdaki dil
  ilk yaprağıdır omurganın
çevresinde dil ormanları

Dil
  bir köstebek gibi
konuşmanın toprağında oyuklar açıyor

Dil
  bir kuş gibi
yazılı sözcüğün kavislerinde uçuyor

Dil bağlı ve yapayalnız kendi ağzında

1980

SAYFALAR

Sözcük sözcük betimliyorum
sen her gerçeği kabul ediyor
ve soruyorsun kendine
gerçekten ne demek istediğimi.

Üst üste katlanmış gökyüzü
tuzlu gökyüzü
ılık gözyaşından gökyüzü
başka gökyüzünden basılmış
nokta nokta delinmiş yıldızlarla.
Kurusun diye serilmiş sayfaları.

Kuşlar da harfler gibi uçup gidiyor.
Ah biz de uçup gitsek,
yukarılardan seçilemeyen kalenin
yakınındaki ırmağa konsak.

1972

TOM İÇİN ŞARKI

Cuma gecesi çıldırtıyor Pazartesini
Yedi gecenin beşi boktan
Gün ışığı, bu gece çöz göklerini

Cuma gecesi çıldırtıyor Pazartesini

Sık benim limonumu korkunun sonu yok
Çünkü biz burada kalacağız
Madem ki Cuma gecesi çıldırtıyor Pazartesini

1990'lar

SÖZCÜĞÜ SÖZCÜĞÜNE YAZDIĞIM BİR DÜŞ

Ne gemi azıya almış bir at
ne de atlarından inmiş atlılar
onu ormanın içinden geçirip inandırabildiler
adamın gerçekten öldüğüne.

Isır onun kulağının memesini, dediler
Isır da aç hayatının kilidini onun.

Orada o yeşil yapraklı yolun sonunda
Bir çobanpüskülü ağacına astılar adamı
Ve kadın, gözyaşları kayaları söküp
benim dağımdan aşağı yuvarlayıncaya kadar ağladı.

1960

BİR MEKTUP

Denizcinin biri bir mektup alır
bin verst uzaklarda bir yerden.
Karısının yazdığına göre
mutluymuş kendisi
uçurumlar ardındaki evlerinde.

Anlatılması zor
o limanlardaki kızlarla
geçirdiği gecelerde
bu mektup razı eder
lanetlenmiş denizciyi
aylar süren denizlerden sonra
bitmek bilmez yolculuğunun
sona ereceğine.

1979

MEYVE BAHÇESİ

Denize doğru giderken
bir meyve bahçesinden geçtim

birbirinin içine girmişti
oralardaki
deniz rüzgârını alan
ağaçların dalları

gölgeleri de öyle

o gün rüzgâr yoktu

meyve bahçesindeki ineklerin
derileri seğiriyordu güneşte
sinekleri kaçırmak için

iç içe geçmiş gölgelerde papatyalar
bir kum tanesinin nasıl açabileceğini düşündürdü bana
ve beyaz taçyapraklarının
açan o sarı tanecikten nasıl
ışık saçacağını

meyve bahçesinin ucundaki
ağaçta açan son çiçek
benim beynimin rengindeydi
açık pembe, üzerinde ışık ve kan lekeleri

beyindeki düşünceler
görünmez kalırlar
bu yüzden onları sözcükler açıklar.

Düşündüm ki
bu meyve bahçesi
bir fırtınanın parçasıdır
    her gün.

1972

SÖYLENMEYEN

Masamın üzerinde
henüz yanıtlanmamış
bir yığın mektup,
en eskisinin tarihi
üç yıl önceyi gösteriyor.
Bir akşam karar veriyorum
hepsiyle ilgilenmenin
zamanı geldiğine.
Benden daha lirik şairlerin
Akıl istediği
mektuplar,
beni iletişim
ya da sanatın işlevi konusunda
konuşma yapmam için
çağıran kurumlardan
gelen mektuplar,
sigorta şirketinden
doğal afetlere karşı ödemem gereken
primi hatırlatan bir uyarı,
bir doğum günü kartı.

Cevapsız mektuplardan ikisi
yakın arkadaşlardan.
El yazılarından biri kalın,
biri ince, zor okunuyor,
oysa yıllardır
heyecanla okumuş
destek bulmuştum onlardan.

Artık ikisi de yaşamıyor,
son mektupları
bir yığının içinde yitmiş:
İkisi de kendini öldürdü
biri tabancayla
öbürü bir nehrin kanalında.

1985

DOLMAKALEM KURŞUNKALEM BİR DE SİLGİ

Banliyö treniyle
eve dönerken
daha hiçbir şeyin sonu gelmemişti dünyada
okunacak kitaplar
insanların hokkabazlıkları
felsefe araştırmaları
Dikiş dikmesi annenin
KGB
ve benim saçıma vereceğim biçim

Geceleyin dönerken
istasyondan
bir listesini yaptım beklediklerimin
bir öğretmenliğe atanma
gelecek pazara izin
komünizm
bir koca
yeni bir manto kış için
ve henüz yazılmamış şiirler

Soyunup
yatağa girmeden önce
bir göz attım ertesi gün bana neler gerekeceğine
Hegel üzerine notlarım
bir dilim *koulibek*
yeterince marjlı ve çizgili kâğıt
kuşlara yem
dolmakalem kurşunkalem
bir de silgi.

1980'ler

VIVA VOCE

Bir gün derin derin
dağları düşleyen biri
ertesi gün
bir bürokratın sesiyle konuşur

Kimsenin rahatsız etmeye yeltenemeyeceği
bir başkası park etmiş bir alana
tank gibi uyur
ve bir çocuk sesiyle yalvar yakar
kimseye karşı gelmediğini söyler

Uykusuzluktan yılmış bir üçüncüsü
bir kunduzmuş sanır kendini
ve toplantılarda haykırır durur
mutlak gerekirlik adına

Tarihin değiştirilemeyeceği
karabasanına gark olmuş biri
çıkar, bir öğretmen gibi
açıklamaya çalışır
ilerleme için tam olarak neyin gerektiğini

Şiirin kulağına
yazıyorum sözlü olarak
hiç dile getirilmemiş
bu bilmeceleri

1970'ler

HİKÂYE ANLATANLAR

Ölümün yanına çömelmiş
yazan bizler
kayıt tutucularıyız

Hayatın mum ışığında
Kalanını gidenini hesap ederiz onun

O bitirip gidince,
meslektaşlarım,
biz başlarız, naaşın sağından ve solundan

Ve onun sözlerini aktardığımızda
biliriz
nerdeyse sona erdiğini hikâyenin.

1984

EKİM

Tanrı belki de hikâye anlatanlar gibidir
zayıfı güçlüden daha çok
kazananları
yenilenden
daha az seven.
Öyle ya da böyle
şu sona ermekte olan Ekim günlerinde
orman pırıl pırıl
geçmiş koca yazın
güneşiyle.

2004

KALINTILAR

En parlak konuklar gittiler.
Yeşil örtü kaldırıldı.
Gölge vermeyen ışık etkilemiyor
camlardaki kara buzlanmayı.

Sevgililer ve çimenlerin
Tohumlarını serptikleri yerde
Demir ızgaralarda yarıkların üstünde
Şimdi buzdan yataklar var.

Gene de pişmanlığa kapılma
Ardıçkuşunun ürkek gözü,
Bu çekingen dizeler,
Yavaşça büyüyen sessizlik,

Hâlâ tanıklık ediyor
İnsanın dinmeyen
Yer tutma tutkusunun
Baskın çıktığına.

1956/57

GÖÇMEN SÖZCÜKLER

Toprağın bir parçasına
anadilimin
bütün şivelerini gömdüm

orada karıncaların topladığı
çam pürleri gibi
duruyorlar

bir gün bir başka yolcunun
tökezleyen çığlığı
uyarabilir onları

o zaman sıcak ve rahat
gece boyunca bir ninni gibi
duyacaktır doğruyu

1980

NAPALM

Anne bırak ağlayayım
ne linotip
ne teleks
ne de kusursuz
demeç bültenleri
kimse suçlu değilmiş gibi
açıklayabilir felaketi
yaranın sayfaları kadar.

Anne bırak konuşayım
onların yıkılmışlığının haritalarını
resmetmeye
ne sıfatlar,
ne de o acılı aileleri
sınıflandırmaya
isimler yeter
acı çekmek fiili kadar.

Anadilim cümleyi
usulca çarpıyor
zindanın duvarına
Anne bırak da yazayım
inleyen o sesleri
yağan ateşler altında.

1991

Tarih

AĞIT

Yeşil
gece gündüz
dolduruyor
toprağın iki memesini
ormanın ağaçları
yeşil emiyorlar.
Bütün renkler içinde
yeşil en sonuncusu.

Rüzgâr
kurutuyor toprağı
toz gibi ve uçucu
en derin kilde
lekeler
kanın kahve rengi
tekrar tekrar kuruyarak
ölüyor yeniden
yağmur altında
rüzgâr dinerken.

Yeşil
gümüşün ve kırmızının tersine
sana söylüyorum Nella
hâlâ ve hâlâ
yaprağa dönüşmek için
mineral dönemlerin geçmesini
bekleyen yeşil değil
onların ruhlarının rengi
ve bir armağan onlardan gelen.

1986

SAAT 16.45 İNFAZ MANGASI

Köpek ağzına aldığı günü
erken saatlerde tarlalardan geçip
daha önce emin bir yer olan
gizli sığınağa doğru götürdü.

Şafaktan önce kimse uyanmamıştı.

Öğle saatinde
gölgede uzanmış yatan köpek
yavrusunu dört ayağının arasına aldı
ve boşuna bekledi
meme emmesini.

Elleri bağlı
bir sıra mahkûm
yüzüstü düştüler
kendi kazdıkları mezara.

Köpek
toz toprak içinde
karanlığa geri dönmeyecek
günü taşıyor.

Geride kalanlar yıldızların altında
bir köpeğin uluduğunu
duyduklarını sanıyorlar
dünyanın bir ucunda.

Bu hazin gün taş gibi sessiz
ve kördü doğduğunda.

1991

TARİH

Ölülerin nabızları
    hep aynıdır
ardıçkuşunu gizleyen
sessizlik gibi.

Ölülerin gözleri
    avuçlarımıza kazılıdır
ardıçkuşunu gizleyen
bu toprakta yürüyedurdukça biz.

1980'ler

İKİ TAYGA ŞİİRİ

Nella için

I

Belki de kendi hızından yapılmıştı kızağımız
senin uzanan elin battaniyemiz
geceleyin öğrenilmiş bir yabancı dil
    ağaçlar arasında
        izlediğimiz yol.

Termosa kahve doldurmuştun
ayak izlerimizi almıştın yanına
gerektiğinde çenesinin üzerine fırlatmak için
    o aç kurtlar gibi saldıran
        izleri silen karın.

Birlikte
elde çekiç marangozlar gibi
aralarında uçtuğumuz ağaçlardan
bir çatı kurmayı öğretmiştik
o mesafeye.

Geride bıraktığımız sessizlikte
yaz evinin o uzak sorusunu
peki, nereye gideceğiz yarın
sorusunu
duyamıyorum artık.

Gün batarken ormanın sonsuz olduğundan
korkuyor kızağa koşulu köpekler
ve her gece kar altında
yatıştırıyoruz onları
şaşırtıcı kahkahalarımızla.

II

Çalılıklarda
    çakılı bir çivi parlıyor
çalılıklarda
    ölülerin sesleri duyuluyor
çalılıklarda
    zindandan haber var
en kötüsünü bildiğimiz için
    bizi seçti çalılıklar.

Çalılıklarda
    yabandomuzlarından öğrendik ölçülü davranmayı
çalılıklarda
    yıldızların ayazını okuduk
çalılıkları taşıyarak
    fırınların ateşini yaktık ekmek için
en kötüsünü bildiğimiz için
    çalılıkları seçtik.

Sen ovadan
    ben denizden
ufukları hatırladık.
    Yoksa, onların geleceğini
sen ve ben
    terk edilmiş gökler gibi
birbirimizin kollarında uyuduğumuz
    çalılıklarda mı gördük?

1980

KENDİ PORTREM 1914 - 1918

Şimdi bakıyorum da ne kadar yakınmışım o savaşa.
Bitiminden sekiz yıl sonra doğmuşum
Genel Grev'in başarısızlığa uğradığı yılda.

Gene de İşaret Fişeği ve şarapneller altında
Çamurlu tahtalar üzerinde doğmuşum
Kolu bacağı kopmuş gövdeler arasında.

Ölüden farksız görünüyormuşum
Kundağım hardal gazından
Yeraltı sığınaklarında beslenerek doğmuşum.

Mesnetsiz bir hayatta kalma beklentisi
Eli yüzü çamur içinde
Abbeville yakınlarında doğmuşum.

Ömrümün ilk yılını bir cep İncil'inin
Sayfaları arasında geçirdim
Haki bir sırt çantasına tıkıştırılmış olarak.

İkinci yılımı ise bir kadının
Askeri maaş defteri içinde saklanan
Üç fotoğrafıyla.

Ömrümün üçüncü yılında
11 Kasım 1918 sabah saat 11'de
Akla gelebilecek her şeydim artık.

Daha göremeden
Daha sesimi duyuramadan
Daha aç bile kalamadan önce

İçinde kahramanların yaşayacağı bir dünyaydım.

1970

ŞAKIMAK

Kanarya kartalın içinde şakır
ve çılgındır.
Kanarya kartalın göğsündeki
kafesin içinde şakır.
Kartalın usul usul kanat çırpışı
hızlanır
ve dinmeyen bir kıkırdama
olarak ezgiyle akıp gider
kanaryanın titreyen gagasından.
Kanarya en yüksek sesiyle şakır
kartalın pençesinde.

1972

MOSTAR

Simon ve Lilo için

Şimdi toza dumana karışmış
cumartesi sabahları
hani o sıradan yedi gün
sessiz yedi gecesi olan
haftaların
cumartesi sabahları
eğer içmiyorsak
cumartesi sabahları
ayakkabılarımı alır
balkona çıkardım
bir iki çift de karımınkileri
on dört çift ayakkabısı vardı onun
beşinci katta
güvercinler arasında
parmağımda bir paçavra parçası
yaslanıp parmaklığa
şöyle bir değdirip boyaya

.../...

sürerdim siyah boyayı
o iskarpinlerin incecik kenarlarının
o minik parmak uçlarına
uçları bir zardan büyük olmayan
incecik topuklarına
hem sağ hem de sol ayağına
sonra beklerdim biraz
iyidir, derdim kendi kendime
cilanın deriyi beslemesi
fırçayı elime almadan önce
ve sonra öteki elimin iki parmağıyla
bastırarak fırçaya
fırçalardım pırıl pırıl oluncaya kadar
ayakkabılar
cumartesi sabahları.

Şimdi
ne fırça var
ne beşinci kat
ne de ayakları onun.

1995

HOWE İÇİN 1909 - 1985

Seni bilgisizliğimden
biliyorum
bir de utanarak
içini alıntılarla doldurduğun
bu bilgisizliğin boşluğundan

Seni suskunluğunun
buruk gülümsemesinden
biliyorum
bir de elbisenin yamalı kollarına gizlediğin
o gurur dolu boşluktan

Seni ölümden önceki
o andan biliyorum
bir de sözcüklerin ağıtıyla
Tanrı arasındaki
o boşluktan

Seni kızından
biliyorum
bir de şimdikiyle
o zaman arasındaki
sözcüklerin boşluğundan

18.7.1985

DEGAS'NIN BRONZ DANSÇI HEYKELİ ÜSTÜNE

Gövdeyi bacaklar taşır diyorsun
Ama sen gövdenin büyümeye başladığı
Topuktaki tohumu
    Görmedin mi hiç?

(Eğer köprüleri yapan sensen,
Ve sanıyorum ki sensin) Her pozun
Kendi doğal dengesi olması gerekir diyorsun,
Ama sen dansçıların inatçı kaslarıyla
Kendi doğal olmayan dengelerini sağladığını
    Görmedin mi hiç?

(Mantıklı biri olarak ki umarım öylesin)
İki ayaklıların evriminin
Çok eskiden gerçekleştiğini söylüyorsun
Ama sen kalçanın az önünden
Yirmi santim aşağıda insan bedeninin
Çatallaşarak ikiye ayrılacağının
O mucizevi işaretini
    Görmedin mi hiç?

Öyleyse gel birlikte bakalım
(Biz ki ikimiz de biliriz
Işığın zaman ve mekânın
Aracısı olduğunu)
Gel bu figüre bakalım
Ben tanrıçamı, sen de
    Ağırlığı neyin taşıdığını
    Doğrulamak için.

Köprüleri düşünelim örneğin.
Bak, bacakla sırtın yolu
Kalçayla sırta tutturulunca
Avuçtan topuğa kadar tek ayak
Bir iskele gibi diz üstündeki
Bacak da destekleyen bir dirsek gibi
Sıkıca tutuyor gövdeyi.

İnsanların bir zamanlar Lethe dedikleri
Nehrin üzerindeki köprüleri düşün.
Bak, köprüden geçirdiğimiz o sıradan,
İncinebilir, kanlı canlı, sıcak
Gövdenin de taşıdığı bir yük vardır.
Ölü Ağırlık, Diri Ağırlık
Ve Uzunlamasına Direnç.

Öyleyse bu dansçının bize kemeriyle
Kurduğu köprü bütün önyargıların geriliminin
bir simgesi olsun
Öyleyse sen benim Tanrıçama
    Ben de senin ağırlığa verdiğin önemi
    Yeniden doğrulayalım.

1960

YPRES

Olay yeri: Suya batmış tarlalar

Dikey: Sıra sıra dikilmiş
dalları kırık
ince
kara çamlar

Yatay: Beygir leşleri renginde
tuğla duvarlar

Batan: Çöken
daha aşağı çöken
koyu renk pencereli evler

Bazen bir duvar beyaz badanalı
Söndürülmüş kireçten bir dikdörtgen
umursamaz bulutlar altında

Ayakları perdeli tavuklar olmalı burada
Akşamları boğulmuş askerler onları çalmak için
tarlaları aşıp geliyorlar

Üssün içinde
dikey
ve yatay
bir düzen var:
İkiye bölünmüş ağaçların
kırık dalların
beygir leşlerinin
ve çökmüş damların düzeni

Yarıp geçmekten başka çıkış yok
Göğe ulaşmıyor buradan hiçbir şey

Toprakla gökyüzü arasında
horoz ötüşleri
ve askerlerin feryatlarıyla örülü
saydam bir kubbe var

1973

TARİH

Güneş gibi olağan
kubbesiz gökyüzü
maviye bulanmış binlerce yıl
yaşanmış bütün anların gökyüzü
bakmak için boynumu uzattığım gökyüzü
kendisine dönüşeceğim gökyüzü
bu gökte
hareketsiz
boyunları eğik
ters dönmüş
kaplumbağa başı gibi
gagalarını uzatmış
kanatları yırtık
iki şahin

(kanatlar uçmayı sağladığı için
kusursuz sanırız onları)

pasaklı
dağınık
tüyleri dökülmüş
uyuşuk
dik başı
sarı gagayı
aç mideyi
koparılmış lokmaları yargıçlar gibi
parçalayamayacak pençeler için
güçsüz kanatlar

tarih kadar yavaş dönen
kımıldamaya direnen
yağmacı
binlerce yılın maviye bulanmış
yaşanılmış anların kubbesiz göğünde
ters dönmüş kaplumbağa başlı iki kuş

Jura 1973

CERVIGNANO PARTİZANLARI

Anya için

Giorgione bir ad vermişti bu ışığa
Bu akşam bir Tanrı gibi geliyor
Beklenen ışık
Aynı anda bütün yönlerden.

Bu akşam beklenen ışık
Ağırlığını taşıyor
Dağlardan evlerine dönenlerin
Omuzlarındaki mühimmatın.

Bu akşam beklenen ışık
Tahta masada
Ay renginde şarap
Bulacağını umuyor.

Bu akşam beklenen ışık
Özlemin gerilimiyle
Zaman ve mekân arasındaki
Bütün hesapları altüst ediyor.

Bu akşam beklenen ışığa
Tabanında bir taçyaprağı olan
Hazırlanmış bir odadaki
Yatağa kavuşulur gibi kavuşuluyor.

Bu akşam beklenen ışık
Bu ışıkta sevebileceğim adamların
İsteklerine ulaşamadan
Nasıl vurulduklarını anlatacak.

1958

KOVULMA

Ademler ve Havvalar
durmadan kovuldular
gene de nasıl bir inatla
geri döndüler geceleri!

Önceleri,
ikisi de önemli sayılmaz,
aylar, doğumlar
ve müzik
daha yokken
kaç parmakları olduğu da bilinmezdi.

Önceleri,
ikisi de önemli sayılmazken,
sonsuz çiçeklerin kokusundan
ve ölümsüz hayvanların soluğundan başka
gözlerinin gerisinde bir karıncalanma
gırtlaklarında bir susama
hissetmezler miydi?
Deliksiz uykularında
dillerinin ucu
ölümcül ve terletici gonca dışında
başka bir tat aramaz mıydı?

Düşüş'ten sonra geleceklerin
özlemlerini kıskanırlar mıydı?

Kadınlarla erkekler hâlâ
dönüyorlar geceleri yaşamak için
o anlatılmamış zamanları.

Hem de tam
infaz mangasının ateşiyle
şafakta kovulma saatinde.

1980'ler

DOĞUM TARİHİ 5.11.1926

Her gün daha kırmızı
armut ağaçlarının yaprakları.
Söyle nedir kanayan.
Yaz olamaz
yaz erken bitti.
Köy olamaz
köy yolda giderken sarhoş olsa bile
yere düşmedi.
Kalbim olamaz
çünkü kalbim öküzgözü çiçeğinden
fazla kanamıyor artık.

Kimse ölmedi bu ay
ne de şanslıydı kimse yabancı bir ülkede
çalışma izni alacak kadar.
Çorbayla doyuruyoruz karnımızı
samanlıkta yatıyoruz.
Kasımda olağan sayma dışında
intiharı düşünen yok.
Söyle bana kanayan ne
sen, gözleri karanlıkta da gören.

Kâr uğruna
kolu bacağı kesilen dünya
kanıyor
kan deryası sokaklarda.

1983

SOYAĞACI

Kollarınız fazla uzun
dedi satıcı
ceket almaya gittiğimde
düzeltip prova fırsatı
bulduğu için memnun.

Ayak taban kemeriniz fazla yüksek
dedi kırk yıl önce
her hafta annemin
saçını yapmaya gelen
ve ayak bakımı konusunda
az çok bilgisi olan kadın.

Çene kemikleriniz fazla sert dedi
Avusturyalı dişçi
başım arkaya dayalı, ağzım açık
Kuzey Londra'da
diş çektirirken.

Bu özellikler pek yakında
araba geçtikten sonra kalkan
toz bulutunun
otların üzerine sinen
parçacıkları kadar seçilmez olacaklar
atalarımın biçtiği
ineklere verilen otlar
komşunun atının otu
iki koyunun otu
kümestekilerin otu
dört elma ağacının otu
Sırp otu.

Kollarım fazla uzun
bu uzun kollarla
daha kolay biçebilirdim otları.

1960'lar

SAKLANANLAR İÇİN

Çok uzaklardaki şafağın gölgelerinde
batıya bakan tarafında ağaçların
feci bir korku başlıyordu
güneşin yükselmesiyle
yeni doğan günle birlikte.

2003

JURA DAĞLARI

yeniden bir dikdörtgenle başlıyor
diyelim bir masa
        üzerinde bıçaklar
        buzullar
        ve karda kaybolmuş
beyaz bir boğanın miğferi var

bu dikdörtgenin üzerine
hiç dokunamayacağı
        bir de mavisini koyuyor
bu mavinin derisine parmağını değdirirse
kendi yaratış anına
ve dünyanın güneşle başlayan
        sonuna dokunmuş olacak

bu iki dikdörtgenin arasına
ne koyabilir?
burada sözcükler bir tüfeğin namlusundan
fırlar gibi sekerek kardan fırlıyor

bu şiirdeki iki dikdörtgenin arasına
ılıman mevsimin
uyumu içinde
bereketli günlerinin
geldiğine inanarak çiftleşen
iki alakarga
yerleştiriyor.

1960'lar

UMUTSUZLUĞUN YEDİ YÜZEYİ

Bir gün daha sağ kalabilmek için
her sabah
gerekli kırıntıları aramak ve bulmak.

Uyandığında bu yasal sahrada
hak hukuk diye bir şey
olmadığını bilmek.

Geçen yıllar boyunca hiçbir şeyin
iyiye gitmeyip tersine kötüleştiğini
bizzat yaşayarak anlamak.
Nerdeyse hiçbir şeyi değiştirememenin
utancını duymak ve bunun seni
başka bir çıkmaza sürüklemesi.

Seni ve yakınlarını
umursamazca hiçe sayan
binlerce vaadi dinlemek.

Altında kaldıkları toz dumana
boyun eğmeyenlerin örneği.

Öldürülen yakınlarının
üzerine çöken ağırlığı
ve sayıları o kadar çok ki onların
masumiyetin sonsuza kadar yok olması bu yüzden.

2001

REMBRANDT - KENDİ PORTRESİ

Yüzünden iki göz
güne bakan iki gece
aklının evreni
merhametle ikiye katlanmış
başka hiçbir şeyin yetmeyeceği.
Bir aynanın önünde
atsız bir yol gibi sessiz
canlandırmış bizi
sağır dilsiz
karanlıkta
onu görmek için
kara yoluyla dönen.

1975

ORLANDO LETELIER 1932 - 1976

Bir ara, dağlarında
seni görmeye geleceğim
demişti
bugün
öldürüldü
paramparça havaya uçuruldu
kalmaya geldi
birçok yerde yaşamıştı
her yerde öldü
bu odada
açık bırakılmış kitapların
sayfa aralarına geldi
bu yıl meyve yüklü ağaçlarda
onun saymadığı
tek elma yok
birer armağan renkli elmalar

.../...

bir daha ölümle karşılaşmayacak
cesedinin
üzerinden fırlatılmadığı
hiçbir uçurum yok
sesinin sessizliği
bir kayın yaprağı kadar yalın ve tatlı
güvende olacak ormanda
anadiliyle konuşurken
rastlamadım hiç ona
kendi yurttaşlarının
adlarını andığı zaman dışında
çayırlardaki koyunlardan
daha hızlı koşuyor bulutlar
hiç kaybolmadı
her zaman kalbinin
hiç şaşmayan
pusulasına baktı
ibresi Şili'yi gösteren
gözünü şimdi içinden geçtiği
Santiago'dan ayırmadan.

Adaletsizlik Sarayı önünde
birçok insanı bir araya getirdi
aklın inceliğiyle
ne yapılması gerektiğini
anlattı orada
kayalar arasında
devlerle değil
kadınlar ve erkeklerle birlikte
onu havaya uçurdular
çünkü açık seçik konuşuyordu
bombaya başvurmalarının nedeni
zor beğenen biri olmasıydı
katillerinin birbirlerinin kulağına fısıldadıklarını
onun sesinden asla duyamazdınız
onun tarihe olan
inancından korkuyorlardı
ve öldürülmesine karar verdiler.

Mevsimin
değişiminde geldi
kan kırmızı üvezler olgunlaştığında
işkencecilerin tekelindeki mevsimde değil
mevsimsiz zamana dayandı
baharda da
burada olacak
her bahar
ta ki değişen mevsimler
Santiago'da
patlayıncaya değin.

24 Eylül 1976

YİRMİNCİ YÜZYIL FIRTINASI

Şimşekten tırpan
yağmuru biçip geçiyor.
Sular top kumaşlar gibi

dökülüyor
- ah o koca paltolar ayrılırken
  o hiç geri gelmeyen
  koca koca paltolar
uzaktaki kumaşlar gibi
gökyüzünün
boş tarlasına dökülüyor.

Ve bu yağmurun
otlarında nehirlerin gücüyle
açan çiçekler
- ah o kayıkçının cepleri
  gidenlerin mektupları
  sessizlikleri ve vaat ettikleri
  sayılarla dolu
nehirlerin gücüyle büyüyüp
nehir ağızlarına dönüyor.

Her çiçek bir elin
avucunda başladı
her taçyaprağı
başlangıçta
bir tavır bir eylem
bir dokunuş.

Bahçeni yanağıma getir
bir başka şehirdeki
beş parmaklı bahçeni
yanağıma.

Gök gürültüsü yüklü
saman arabası
yuvarlanıp duruyor gökyüzünde.

1970'ler

ALPLERDE BAHAR

Tırpan biçiyor
o evin pencerelerinde ışıklar yandı
ilk ot biçimi
bu gece eksik olan kim?
kırlangıçlar geliyor
erik ağacının en tepedeki dallarında
her şey kayıp
iğne delikleri gibi nokta nokta
açan çiçeklerdeki akupunkturlar
bu evin bin kilometre güneyinde
uyuşturucu ilaç bulamıyor yaralılar
kırlangıçlar gidiyor
adamlar ölmeye hazırlanıyorlar
telefon telleri arasında

.../...

çayırı kaplamış otlar dökülüyor
pencereler karanlık
yas tutmalıyız
çok erik olmalı bu yıl
ağaçlar yaprak yaprak
kasabalar kuşatılmış
annesi ırzına geçilip sonra kurşuna dizilen
bir bebeğin sevimli tırnakları kadar küçük
beyaz çiçeklerin akupunkturları
ve samanlıkta kırlangıçların
yuva yaptığı tahta kalaslar
ve aynı tahtadan haç
İsa'nın üzerinde öldüğü
çayır otlarını biçiyorum
güneşin altında çiçekler arasında
ağzım gökyüzüne açık.

1993

Göç

SLAVONSKI BROD

Bu ahşap İslav evinin
çift camlı pencereleri var
kış soğuğu girmesin
ellerini masaya
ayaklarını yatağa
sokmasın diye

yazın ve sonbaharda
pencereler arasındaki
tahta pervazda duran
saksılardaki çiçekler
düzenli sulanıyor
mutfakla bahçe arasında
her zaman
renk olsun diye

camlar arasında da
görünmeyen hatıraları
saklanıyor
geçip gidenlerin.

1970'ler

KIRSAL GÖÇ

Sabahlar annelerdir
Çayırlar yeşertirler
görünmeyen çarşafları kuruturlar
meyve bahçelerinde
ve duman tüten kayalara
güneş ve uyku masallarıyla
sataşırlar

Akşamları çakılı çitlerden
köpek boyu otlar arasında
tavuklar yem gagalar
övüngen bulutlar toparlanır
ve gürüldeyen tutkuyla
çocuklarını besler anneler

Günbegün
sabah akşam peş peşe
boy attı yapraklar ve otlar
ve kuruyan yeşil söğüt çiçekleri
ölü tırtıllar gibi
döküldü ceviz ağacımızdan

1979

BİR KÖY KİLİSESİ ANISI

Nasıl anlatmalı
tatlılığı hoşa giden
bir kavun gibi kesilmiş
kamburu çıkmış bu dünyayı?

Kilisedeki sıralar
vagonlardaki koltuklar gibiydi.

Nasıl anlatmalı
kötülük bilmeyen
mavi bir Meryem Ana'yla
boynuzları hiç eksilmeyen
şeytanlı dünyayı?

Vagon
dualarımızla yola devam ediyordu

bilmiyorduk
bizi burada bırakacağını.

1970'ler

GÖKYÜZÜ MAVİ SİYAH

Gökyüzü mavi siyah
sığırcıklar kanatlarını açıyor
mektup yazmak için
tüneklerinden ayrılıp
dönüyorlar.
Batan gün
dişleri altın gibi parlatıyor.
Bir et parçası gibi
yığılmış kalmışım bu şehirde.

1970'ler

ONLARIN DEMİRYOLLARI

Gözyaşlarını
Hayatım
Düzyazı için sakla.

Tren
Mavi alevler
Sarı çiçekler.
Çukurlarda
Suyum ben.
Arada
Çocukluğunun çuhaçiçekleri açıyor.
Gözlerimde kilise avlusunun
Gökleri gömülü.
Çakılların
Atardamarlarında
Otlarıma fısıldayan
Vedalaşmaların kanı.
Mavi alevler
Sarı çiçekler
Onların demiryolları.

1985/86

ÇOK UZAKTA

Babam mıydı bu tahtayı
buraya koyan?

Kibriti
çakan el
    tarihten mi?

Rüzgâr sorguya çekildi
ve alevin dili
cevapladı.

Göçmenin ateşi.

Dizimdeki tavayı
dengelemek için
başı şalla örtülü
yemek pişiren ana
seni çağırıyorum
çağırıyorum bir kez daha.

Avlunuzdaki gelincikler
bulutlarıma serpilmiş.

1975/76

SEKİZ GÖÇ ŞİİRİ

I
KÖY

Bütün evler
    bir kayanın kıçında
birer delik, diyorum sana

tabut kapakları üstünde yiyoruz yemeğimizi

hiçbir şey yok akşam yıldızıyla
    bakraçtaki süt
arasında

günde iki kez
    boşaltılıyor yayık

tarlalara salın bizi
    öfkemiz
        burnumuzda.

II
TOPRAK

toprağın mor kâkülleri
sonbaharda taranır
bir de kıtlık zamanı

toprağın metal kemikleri
elle sökülür

toprağın üzerindeki kilise
saatimizin çarmıha gerilmiş
akreple yelkovanı

ne varsa elimizden alınmış

III
AYRILIŞ

uzun
süre

dayanamaz acı

tekerlek izleri
kaybolur karın altında
vedalaşmaların
o beyaz kucaklaşmaları

gerçeği trenlere yazmaya çalıştım
kulağı olmayınca
korkuya kapılır dil
tek bir sözcüğe sarılır

şimdi bir tren geçmekte köprüden
her harf simsiyah
kurumdan buz tutmakta
S A V A
benim ırmağım

IV
METROPOL

ay ışığının kenarı
kanaldaki suyun
düzeyi gibi
    keskin

ve aklın kilitleri

şafakta
karanlığın düzeyi
ışığın düzeyine
    indirildiği zaman

kabul edin karanlığı
o yoğun siyahlığı
körlük bölgesini
gözler, kabul edin

ama burada karanlık
gizlice bir çuvala tıkılmış
doldurulan çakılın ağırlığıyla
sulara gömülmüş

karanlık diye bir şey yok artık

V
FABRİKA

burası
sonsuza değin şafak
uyanma vakti
devrimci kehanet saati
sönen korların saati
bitmek bilmez
iş günleri zamanı

orada kurduk geceyi
ateşi yaktığımız gibi
onun içinde yattık
yorgan diye üstümüze çekip
karanlığı

yakındaki tarlalarda
uyuyan hayvanların soluğu vardı
toprak kadar sessiz
ateş kadar sıcak

inanmak acısıdır soğuk
o sıcaklık bir daha dönmeyecek

burada
unutulmuş zamandır gece
sonu olmayan şafak
ve ben bu soğukta çamın
    nasıl yandığını
    düşünüyorum
    köpeğin dişleri ardına gizlenmiş
    dili gibi

VI
RIHTIM

bütün gece yatağında
öksürüyor Hudson

ben uyumaya çalışıyorum

tahtaya çakılı bir post
benim yurdum

hızla akıyor ruhumun yeli

bir hamak yapıyorum
ufuklardan

doğduğum köyü emiyorum
uykumda
ırmağımın kıvrımına dokunuyorum

iki kara uskumru
önüme düşüyor
gün ağarırken

zıpkınla onları gökyüzü, zıpkınla

VII
YOKLUK

otların boyunca yükseldiğinde güneş
pırlantalar asılıydı ağaçlarda
ve pembeye dönmüştü teraslar
çevre yolunda floresan ışıkları arasında
Meryemana tabloları asmış apartmanlar

şimdi patates kızartıyorlar
yün eldivenli atıklarını boşaltıyor bir fabrika
bir delik var başparmağımda

bağlar yeşil değil
bağlar burada değil
yüksek gerilim telleri altında parçalanmış
pırlantalar
ölüler takacak artık onları
DİKKAT ÖLÜM TEHLİKESİ VAR

VIII
TANIDIK ORMAN

Bırakın böyle öleyim

dalların kasları var
    tepeler ayağa kalkıyor
bulutlardan yağmur
    bir kaba boşalıyor

ormanda yabandomuzları
    yiyeceklerini yemişler
sıcacık
    uyukluyorlar

açılan her boşluk kaydediliyor
    dürülmüş bir örtü gibi
kafamda taşıdığım
    bir ekrana

ölülerin gözlerine
    örülmüş
        bir çarşaf
gizliyor dünyanın görünüşünü
dürülü örtüyü
    açtığımda
hayvanların izlerini görüyorum
    o tanıdık ormanda.

1980'ler

TROYA'DAN GELEN KARTPOSTAL

Bu metropolde
koyun postu giyer ölüm

ana yollarda
trafik hiç durmaz

ara sokakların altındaki çağlayanda
üç dolu tabut

mele kara koyun mele

taksilerde ot biter

kim tersine çevirebilir
çakıllığın kum saatini?

duvardan duvara halı
yerinden oynamasın diye
dağ lâleleriyle perçinlenir

evet efendim evet
giriş kapalı

ancak ölü kiraz kuşu
geçebilir

1990

İNTİHAR

Dolunaydaki lekeler
çatıların üstüne saçılıyor
köyümdeki
çocukluk zamanı lambaları

boşaltıldığında
kuru rengi solmuş
bir kayısıydı ay

ayrılış

gece vardiyasında
soluğu kesilmiş rüzgârın
çünkü göklerin de
silikoz hastalığı var

nedir kuma karıştırılan?
kulağımı dünyanın
kaburgasına, çimentonun
sessizliğine dayadım

ay dolunaysa
hayatım
döndüğümüzde
taşocaklarının yanından geçelim
gövdelerimizin nerede
yattığını görmek için.

1977

TROYA

Burası olağanüstü bir şehir.
Dikey olarak kuruldu,
toprak üzerinde de durmuyor.
Duvara tırmanan bir sarmaşık gibi büyüdü.
İçinde yaşayan bizler
Bir kırkayak rahatlığıyla
aşağı yukarı yürüyoruz.
Ovaya ve denize
dik açılarda
bir kuyunun duvarları arasında yaşıyoruz.
Sokaklarımızın arasından
ağaç kabuklarından yağmur gibi
bir nehir akıyor.

Yılın son günü
bütün şehirlerin
kılık değiştirme hakkı vardır.
Kimse karışmadan Marakeş
Paris'in giysilerini giyebilir
Madrid kendini özgür hissedebilir
Trinidad İngiliz Merkez Bankasını
havaya uçurabilir.

Bu şehir kendine
bir gök yaratabilir
ve onu bir kumaş gibi açabilir.

Düşümde gök mavisi
bir kuş yumurtası buldum.
Mavinin sokaklardaki damlarla
buluştuğu yerde
belli belirsiz takırdıyor.
Gözlerim görüyor o sesi.

Gökte
güneşin çekirdeğinde
adaletin buzulu
güneş sistemini geçmek için bir ay
ya da takımyıldızlardaki
en uzak yıldıza
ulaşmak için
yüz bin yıl sürecek
ışık hızına ulaşabilir.

Sokağın sonunda
bir serçe tünemiş
yükseklerde göğe karşı
bir ağacın kabuğa yakın
damarlarına.

Bir mahkûm kurşuna dizildiğinde
kanat çırpıp havalanır serçe
mahkûmun gözlerinden.

Bugün gökyüzü, görünmez sağ kalanlarla
döndürüyor değirmenini.
Biz de el sallıyoruz kuyunun taşları arasından.

1970'ler

AYRILIK

Bizler, başıboş dilimiz
düzeltilemez şivelerimiz
ve süt için başka bir sözcük kullananlar
biz trenlerle gelen
ve peronlarda kucaklaşanlar
bizler ve vagonlarımız
biz, yokluklarında sesleri
yatak odası pencerelerinde çerçevelenenler
her şeyi ve hiçbir şeyi
paylaşan bizler
bu hiçi ikiye bölen
ve o tek şişeyi
bir dikişte mideye indirenler,
saymasını
guguk kuşundan öğrenenler,
hangi yabancı parayla
değiştirdiler bizim türkülerimizi?
Tek kişilik yataklarımızda
şiirden ne anlarız ki biz?

Hem özenle paketlenmiş
hem de gelişigüzel bırakılmış
hediyeler konusunda da ustayızdır biz.
Gözlerimizi ayaklarımızı sırtlarımızı
gizleriz yola çıkmadan.
Kompartıman raflarına konacak şeylerdir aldıklarımız.
Gözlerimizi arkada
pencere camlarında ve aynalarda
ayaklarımızı arkada
sırtlarımızı arkada
yatağın yanındaki kilimde duvarların harcında
ve kapıların menteşelerinde bırakırız.

Kapılar kapanır arkamızdan,
vagon tekerleklerinin sesi duyulur.

Almakta da ustayızdır biz.
Yıldönümlerini alırız ayrılırken
tırnağın biçimini
uyuyan çocuğun sessizliğini
kerevizinizin tadını
ve süt için kullandığınız sözcüğü.

Ne anlarız biz şiirden
tek kişilik yataklarımızda?

Tek yönlü hatlar, manevra kavşakları
hoparlörlerle bildirilir bize.
Yanımıza aldıklarımızın dışında
daha uzun dizesi yoktur hiçbir şiirin.
At cambazları gibi biliriz
uzaklıkların ağzına bakıp
vereceği acıyı dişlerinden ölçmeyi.

Katırlarla yürüyerek,
uçaklarla, kalplerimizdeki
kamyonlarla
taşırız her şeyi,
hasatları, tabutları, suyu,
petrolü, hidrojeni, yolları,
çiçek açan leylağı
ve toplu mezarlara atılan toprağı.

Bizler, kötü dış haberlerimiz
ve süt için kullandığımız o başka sözcükle
tek kişilik yataklarımızda
şiirden ne anlarız ki biz?

Biz de ebeler kadar biliriz
kadınlar çocuklarını karınlarında
nasıl taşırlar, onları nasıl doğururlar,
biz de bilginler kadar biliriz
bir dili ne titreştirir.

Yükümüz bizim.
Birbirinden ayrılanı bir araya getirmek
titreştirir bir dili.
Binlerce yıl ötesinden ve köy sokağından
tundralar ve ormanlar içinden
vedalaşmalarla ve köprülerle
çocuğumuzun şehrine
taşınması gerekir her şeyin.

Dünyanın sığır vagonları
nasıl sığır taşırsa,
biz de şiir taşırız.
Yakında girilen tek yönlü hatta
boşaltılacaktır bu yük.

1984/85

Yerler

AMSTERDAM

ta yukarlarda
gökyüzünün yatağının yakınında
bata çıka yürüyenler kar gibi
kül yağdırıyorlar

giderek küçülen
daireler çizerek
dönenen
martılar
kül tabakalarında yürümek için
yavaşça süzülüp yere konuyor

Malevich'in resimlerinde
cisimleşen mekândır beyaz

trafik ışıklarını her geçişte
beyazdan beyaza
geçilir

dev kül tabakaları
kanalın kahverengi kolunda eriyor
belli belirsiz yükselerek

buz kasılıyor soğuk kendi içine sokuluyor

kış mevsimiyle ilk karşılaşmalarımda
bir elimin parmaklarını
soğuktan sızlayan bu çubukları
öbür avucuma alırdım

kır bir atın çektiği
boş beyaz bir araba
bir tramvayın ardından gidiyor

kar arabayı dolduruyor

1972

REMAURIAN'DA

Sven, Romaine ve Anya için

I

Dağın aşağısında
Bıçak saplarının sarısı
zeytinleri tane tane ezip
hamuru değirmenimin
taşları arasına bırakıyor
Orada mevsim mevsim üstüne
Taş taşı yumuşatır zeytinyağıyla
Ve derin uykuya dalmış biri
Belki uyanabilir
Dönen taşın ıssızlığıyla.

II

Bir kelebek rahatsız ediyor bir tohumu
O tohum da öbür tohumu
Öyle bir sürtüşme oluyor ki tozlarda
Gökyüzü mavi sütünü döküyor
Gebe kalan taşların üstüne

Bir gün doğuyor

Şafak günün açılan gözlerinin aceleci bakışı
Ağaçlar onu izliyor.

III

Elin gece devinimiyle
Otlar her zaman büyüyor
Yaprağımın yaprağı
Ama yeterince erken
Ve dimdik
Ağaçların uyanışını izliyor
Bileğimin damarlarında zorlanarak
Ağların çatladığını hissettim
Gecenin her bağlantısı kesildiğinde
İlk gelenin gözbebeğindeki
Bal rengi leke olmak için
Tek başıma attım ilk adımı.

IV

Çıplak göründüğünde güneşin
Gözleri üzerlerinde kertenkele dövmeleri olan
Duvarların ötesine ulaşabilecek kadar yükselişi
Nabız atışımı geçiyor
Çok eski korular arasında
Hiçbir isteğim
Kökeninden ayrı olamaz
Bir insanın bakışında
Bin yıl önce
Kayaların hazır beklediği
Duyarlı yamaçlardan aşağı
Zevkin bir kataraktının gerisindeki
Bakış
Döllenmemiş sabırlı tepelerin üzerinden
Mesafelerin nemlendirdiği karşılayışlarında
Ve bakışın böldüğü
O ufka.

V

O resim orada öyle dikili dursun
Ve her noktası
Bir çizgiyi göstersin
Ekilen tarla ürünüyle nasıl yükseldiyse
Ve benim meme ucum
ağaçla yavaşça nasıl büyüdüyse.

O resim orada öyle dikili dursun
Ve benim bacaklarımdan
Üzerinde bu toprağın
Bir havlu gibi serili olduğu
Ve suyunu bekleyen
Bir sürahi gibi yerleştirildiği
Masaya bacak olsun.

O resim orada öyle dikili dursun
Ve ağırlığı her çizgiyi
Açılacak biçimde aşağı çeksin
Ve çizgiler arasındaki boşluk
Sevgilimin üzerindeki
Gökyüzü biçiminde olsun.

O resim orada öyle dikili dursun
Ve dudağından çarkımı döndürecek
Ne varsa boşaltsın.

VI

Ben tırmandıkça
Dağ terliyor

Kalp daha hızlı atıyor
Taşlar belkemiğimden aşağı
Azar azar damlıyor

Vadide
Nehrin ağzı bir dedikodu gibi
Tarlaların kulağına su fısıldıyor

Hava kararmadan
Dağım beni bu doruktan
İndirmen gerekiyor.

VII

Örtün beni örtün beni
Ki kayanın beyazlığı gibi serileyim yere
Ve hiçbir bilinmezlik kalmasın ışıkta
Her bir uzvun
Görevi açıkça tanımlandığında
Spermlerle yumurtalar da
Çiftleşen kelebekler kadar
Görünür kılındıklarında
Onların kanatlarına bakan güneş için
Çok geç olacak
Bunu yanlış yorumlamak.

VIII

Tatlı haykırış
Ve bir çocuğun sesi
Çığlıklarımın fırtınasında
Yardımcı oldu sana
Ad vermek için
Rahmimin
Ad verilemeyen rengine
Çünkü dalımdan
Yapraklarım döküldü
Ve dilimle peşine düştüm
Ormanının soyunun.

IX

Taşlar hâlâ sıcak
Ellerinin tadı

Uzunluk ve yükseklik
Yitiriyorlar set set ölçülerini

Deniz düzeyine iniyor ışık

Giymediğim giysinin sularıyla

Karanlık yalnız dokunarak
Sınıyor bizi.

1962/63

DAĞ ÇAYIRLARI

Mırıldanan ırmak
bir süre daha
sisi kucaklıyor.
Tepeler gökyüzünde
iz bırakıyorlar.
Dur da dinle
buzağıların emişi gibi tasarlanmış
süt sağma makinelerini.
Sıcak ilk bastırdığında
yeşile bürünmüş tepeler dikliklerini
hesaplıyorlar.
Kamyon şoförü
hiç umulmadık biçimde
kendini bir başka yuvaya
götürecek o bildik
geçide sapıyor.
Çok geçmeden
sığır boynuzlarından
daha çok ısınacak otlar.
Bize doğru geliyor şaşırtıcı olan
ölümün ve doğumun
yanında giden atlı uşak.

1980'ler

ROBERT JORAT

Bu sabah Robert
siyah ayakkabılarımı boyadım
temiz pak olmak için
seninle vedalaşırken

Tabutun küçüktü
dört köşesindeki mumları
kız torunlarından
biri yaktı

Sen öğretmiştin bana
tırpanı
çekiçle döverek bilemenin
ölmekte olan sanatını

Mezarının başında
başparmağının tırnağıyla
tırpanın keskinliğini sınıyorsun
yoklayarak ağzını

Her geçen yılla biraz daha inceldin
ben de her yıl
incelip keskinleşsin diye
çekiçle dövdüm durdum çeliği

Ama sen gene de
tırpanı eline alıp
küçük bir çekiçle
düzelttin kusurumu

Gelecek haziranda
tek başıma bileyeceğim tırpanı
ve senin için duyduğum acıdan Robert
daha keskin olmasına çalışacağım

1996

ORMAN

Her çam gün batarken
kendi sesinin kuşunu
barındırır
orman
dikey ve sessiz
tarihe aldırmadan
taş gibi gözyaşı dökmeden
titrek bir heyecanla
güneşin batışının
o eski hikâyesini
tekrar eder durur

1980'ler

KIŞ KAYBI

beyazlığın üzerinde
küçük kuşlar fareler gibi sinsice fırlıyorlar
beyazlığın üzerinde tahta bir merdiven
deriymiş gibi görünüyor

bir deli karların üzerinde
parmak boğumlarını ısıtacak kadar çok
budaklı kalın bir tahta buluyor

beyaz bir yüz üzerinde ağaçlar çizili
beyaz bir havzada birkaç saç teli

beyazlık kardan çerçevesini kapıyor
ve kilitliyor onu iki demir sığırla.

1969

KEPÇE

Kepçenin kalay lekeli ayı
dağın üzerinde
yükseliyor
aşağı tavaya inerek
dumanı tüten
yemeği dağıtıyor kuşaklara
bahçede
tohumdan yetişip büyüyen
patatesle koyulaştırılmış
hepimizden daha uzun ömürlü
mutfak duvarının
ahşap göğünde

Kalaylı göğsü duman tüten
tuzdan damarlı
yemek dağıtan ana
kurt gibi aç
çocuklarını besleyen
tırnaklarında akşamın toprağı
ve kardeş ekmeği
dağıtan ana

Kepçe
boşalt dumanı tüten göğü
havuçtan güneşi
tuzdan yıldızları
ve yağını hınzır toprağın
dumanı tüten göğü boşalt
kepçe
çorba boşalt günlerimize
uyku boşalt geceye
yılları boşalt çocuklarımın üzerine

1977

MERDİVEN

Ayakları çam
basamakları dişbudak
aylardır biçilen otlar
eyer gibi sıkıştırılmış
her bir basamağın sırtına

Merdivenin dibinde
sırtüstü yatmış
karnı şişik
kabarmış külrengi bir ekmek gibi
ölü bir koyun
bacakları havada
bir mutfak iskemlesinin
bacakları gibi ince
dün sürüden ayrılmış
fazla yonca yediğinden
mayalanmaya bağlı
midesi çatlamış
ilk kar yağıyor
külrengi tüylerinin üstüne
karanlıkta bir tarlafaresi
tıkır tıkır
yerdeki kulağı kemiriyor

.../...

şafakta iki karga
diş etlerini gagalıyorlar
gelişi güzel
buza kesmiş gözleri açık

Her merdivenin
başı dönüyor
en üst basamakta
tohumlar çiçek açmış
dünyaya benziyor renkleri
iki beyaz kelebek
bir akordiyondan yayılan notalar gibi
birbirlerini kovalıyor
birleşip
ayrılıyor
mavi göğe tırmanıyorlar

Merdivenin üst ucundan
daha da yukarda birden
beyaz kanatları maviye dönüşüyor
ve ölüler gibi
kayboluyorlar

Bu merdiveni
ine çıka
yaşıyorum
işte ben

1980'ler

SAMAN

Sabahları saçlarında
ıslak olan çiçekler
kuruyor saat onu bulduğunda

Eteğindeki taşlar
ceplerindeki eller gibi
birbirine yapışıyor

Yarın
tırpanların soluğu kesilecek
o giysilerini çıkarıp atınca

Bu yamaca uzanıp yatacak
elleri yamacın omuzunda
ayakları aşağı yolda

Horozları sıraya girmiş
ay ışığındaki çiftler gibi
çömelecekler

Ertesi gün güneşte
elleri üstünde yürüyecek
ateş gibi kurumak için

Kadınlar tarayıp yığacaklar
erkekler yerden kaldıracak
arabalara binsin diye
Ön tekerlekleri
bir çubukla frenleyip
aşağı götüreceğim onu

Ve onu ikinci karımmış gibi
paketleyince evimin damı altında
terden kör olacak gözlerim.

1980'ler

LA NAN M.'NİN ÖLÜMÜ

Lauren Malgrand'ın anısına

Artık ne tavuklara lapa
hazırlayabilir
ne de çorba için patates
soyabilir duruma gelince
ne ekmek yeme iştahı kaldı
ne de bir lokma yemek yemek

Kocası artık yükseklerde değil de
yere yakın uçan kargaları
seyretmek için
kendini siyaha boyuyordu dalların üstünde

Kendi sobadan daha küçük
pencerenin yanına oturuyor
dışardaki pırasalara bakıyordu

Çalılık tepelerden toplayıp
sırtında getirdiği
odun yığınının yanına çömeliyor
adeta üzerinde onları parçaladığı
kütük oluyordu

Gelini
tavukları besliyor
sobaya odun atıyordu

Gece kocası
yatağının iki yanındaki
siyah ateşin yanına uzanmıştı
bunun karşıtının ne olduğunu sordu
kocası süt dedi iştahla

Mutfakta aile ve komşular
sıralanmış onun nefes alma
savaşını izliyorlardı

Ta dağ başında kocası
donmuş dereyi eritmek için
kara ve buza işiyordu

Kendine başını
sandalyenin
koluna dayamak
daha kolay geliyordu

Kocasının çişi
buz saçağı gibiydi
ve renksizdi

Silmek gerektiğinde
elindeki mendille
ağzını siliyordu

Kocasının siyah aynasında
hiç buğulanma olmuyordu

Konuklar evden çıkarken
onu alnından öptüler
onları seslerinden
tanıyordu

Kocasının götürüp
donmuş gübre yığınının
üzerinde ters çevirdiği
el arabasının iki ayağı hâlâ sıcak

Evliliklerinin yetmiş üçüncü
yıldönümünü mutfakta
öte beriyi toplamakla
geçirdi
arada terlikleriyle
bir ayı gibi dolaşan oğluna
soyadını söyleyerek çağırdı

Bir şeyi yanlış yaptın
Ölüm sarhoş değil ki şakası olsun
İhtiyarlamayacaktın

Hırsız değildim ki diye karşılık verdi

Öldüğünde yatağında uzanmış
hayattaykenki kadar boyluydu
giysileri ayakkabılarıyla
gelin olduğu günkü gibi
ama sağ omuzu
soldakinden düşüktü
bütün taşıdıkları
yüzünden

Cenazesinde
köylüler mezarcılardan önce
onu yağan ince karın
gömdüğünü gördüler

1977

KÖYDE ANNELİK

Anne
yeni doğan çocuğunu
göğsüne götürüyor

şalgamlar
kafatasları gibi
ev boyu
üst üste yığılmış

gökyüzünün bacaklarındaki kan
yıkanmadan önce

1976

ONLAR EN SON GİDENLER

Beverly için

Dilinin gerisinde
konuştuğu ot dili
ve tuz tutkusuyla,
o ağır dilin arkasında
gene de kör bir adamın
eli kadar becerikli
sağlıklı bir inek
yaklaşık elli kez çiğniyor
geviş getirdiği şeyi yutmadan

Öyle görünüyor ki
Beverly
hayvanlar göç ediyor:
Onların Amerikaları
gökteki takımyıldızlar:
Kertenkele, Arslan, Büyük Ayı,
Koç, Boğa, Karga,
Tavşan...
Belki daha akıllı olanlar
Güney Amerika tavşanı gibi
Samanyolu'nu seçmişler.

Kulağını onun karnına daya
dört midesindeki
gelgiti duyacaksın.
İkinci midesinin ağ gibi
bir takımyıldızı adı var:
Börkemek. Üçüncü midesininki,
Kırkboyun, bir kitabın
sayfaları gibi.

Hastalanıp
çiğneme gücünü yitirince
dördüncü midesi de sessizleşiyor
bir arı kovanı kışın nasıl sessizleşirse.

Her yıl daha çok hayvan gidiyor.

Yalnız evcil hayvanlarla leşler kalıyor,
leşlerin de daha diriyken bile
ölünce acele ete dönüştürülecekleri
kaçınılmaz olarak hemen kararlaştırılıyor.
Iowa Devlet Üniversitesi'nden
Bob Rust, "Sanırım
özellikle hamburger için
bir hayvan tasarlamak
hiç de olmayacak bir şey değil" demiş.

Başka yerlerde
yoksulların hayvanları
yoksullarla ölüyorlar
protein eksikliğinden.

Sığırlar otlaklardan
serin ağıllara getirildiklerinde
meyve bahçelerinin sıcaklığını
ve yaban sarımsağının buğulu soluğunu
getiriyorlar.

Ağılı temizleyeceksen
biraz katır gübresi serp
o ineklerin pınar suyu
ve çimen yeşili
sıvı pisliğini emer.

Onları iyice bağla bu gece
kayın yapraklarıyla yatır
Beverly
onlar en son gidenler.

Artık gittiklerine göre
onların dayanıklılığı
bizim özlediğimiz.
Ağaçların, nehirlerin, bulutların tersine
hayvanların gözleri vardı
ve bir süreklilikti
bakışları.

Hep, o hep aynı tilkiydi.
Onu öldürmek
onu bir an için
sonsuzluğunun
toprağından
sürükleyip almaktı.

Sinekler ve kargalar
ölü koyunu yerlerken
önce gözlerinden başlarlar.
Oysa koyun
çoktan kuzulamıştır
sonsuzluğunu.

Şahin havada
tekrar tekrar dönerken
dağ gibi beklemiştir
bir türlü gelmeyen uygun zamanı.

Tek bir gecenin içinden
günün bakışı çıkagelmiştir
bütün yönlere
hayvan bakışının yorgunluğuyla.

Hayvanlar sütleri gibi aktılar
artık gittiklerine göre
onların dayanıklılıkları bizim özlediğimiz.

Derler ki, "Domuz yetiştiriciliği
işlevi küçük domuzlar doğurmak olan
değerli birer araç sayılmak
ve öyle kullanılmaktır."

Oysa bazen
senin beyaz kâseden
süt dolduruşun
bana köpekler gibi
evi bekleyen
kazları hatırlatıyor.

2008

KAR

Kasımda
çam ormanlarıyla
meyve bahçelerinin
damları ve çitleriyle
yuva yapmaya gelen kuş
gözden kaybolmak üzere.

Beyaz kanatları kuşun
sanki atılmış kâğıtlar
yıldızları safran çiçeği
gibi görünen yeşil gökte.

Yarın
getirdiği son tohum
etteki tuz gibi kaybolacak
ben de çok geçmeden
testereyle biçeceğim
geldiğinde, kışımızı berbat etmek için
kırmış olduğu tahtayı.

1980

PATATESLER

Horoz ötüyor
toprak kendi kara tüyleri yayılı
pençelerini taşa geçiriyor
ve yumurtalarını bırakıyor

Hemen yerden alma onları
ay rengi kabuklarından
ışık saçarlar
ölülere

Kar yağdığında
kilerlere yığılır
yoğunluk verirler
çorbaya

Kaybolurlarsa eğer
yiyecek yoktur işlenen toprakta
ve koca ayı gibi aç kalır insanlar
gecelerinde kışın

1980'ler

YALNIZ ÇOBANIN AY ŞAFAĞI

O ufukta her gün inekler
kahve fincanındaki çatlak gibi
çizgi halinde
onları dört yaşındayken gördüğüm
büyüklükte görünürlerdi

İneklerin otladıkları yerin kuzeyinde
Ulu Zirveler denen kayalıklar vardı
günlük işler bittiğinde
üzerinde ayın yükseldiği

Önce pembe bir ayla belirirmiş
o kızın bir dansta giydiği
elbisenin renginde
söylediklerine göre babam,
babam yalınayak gitmiş o dansa

O elbisenin eteği bastırılmamış, oğul

Sonra donuk tenli bir göl
bir gece önce sularında
oğulların yüzdüğü
ayakkabıları öylece duruyor kıyıda
bir daha su yüzüne çıkmayacaklar

O ufuk bir ağız gibi açılıyor, oğul

Yavaş yavaş
kemik beyazı bir baş yükseliyor
senin ışıktan bedenin
geriden onu izliyor
senin geldiğin yerden, Tanrım.

1980

DÖRT KARTPOSTAL ŞİİRİ

TESLIC

Geçitte
bozuk yolda
şafak otobüsünün
kaldırdığı toz var

Her köyde
kadın olan kızlar
ve bıyıklı oğlanlar
araç bekliyorlar okula gitmek için

Bilgi otobüsü yola çıkıyor
arkada bırakıyor yaşlıları
az sonra yolda
tozdan iz kalmayacak

BAKAR

Yüzyıllardır geceleri
hikâyeler anlatan köy
Tuna körfezinin üzerinde
bütünüyle sessizliğe büründü
rafineri haberiyle
şaşkına dönerek
bir de durmadan
tepelere doğru yükselen
alevler yüzünden
cenaze günlerinde bile

SOAVE

Bisiklete binmiş gidiyor
ölü kanal boyunca genç kız
Carducci'nin
okulda öğrendiği dizelerini mırıldanarak
ben gençken bu kanalda
tekneler adeta kıyıyı sıyırıp geçerlerdi
tıpkı bir öpücük gibi...

KALE MEYDANI: BELGRAD

Kalenin burçlarında
yaşayan savunma erleri
savaşmaya devam eden
ölülere katılmışlar
surları korumak için

Bugün sevgililer
sarmaş dolaş
Sava ırmağı Tuna'nın
koluna girerken
birlikte akmak için
bir kara deniz cennetine
şehir burada kurulmuştu
çocuklar burada doğacak

1971

GÜNBATIMI

Bizim dağ
bir alabalık gibi uzanmış
batan günün tadını çıkarıyor

hava kararırken
alabalık da ölüyor
ağzı açık

gece
ladinden kanatlarıyla
dağı

ölülere uçuruyor

1980'ler

ÇOBAN

Gecenin karanlığı
granit kadar uzak
yaşayanlardan
Saat sabahın beşi. Kasım

Camlarda
hava eksi on beş
buz çiçekleri açıyor
Saat sabahın beşi. Aralık

Sabahleyin soba
donmuş ağaçların
gövdeleri gibi ölü ve sessiz
Saat sabahın beşi. Ocak

Uyanınca uyku yeniden
çağırıyor onu
yazlara
Saat sabahın beşi. Şubat

Reddedip o çağrıyı
yelleniyor, sobayı yakıyor
dışarı çıkıyor süt kabıyla
Sabah, saat 5.30.

1980'ler

ARAZİ

Uzanıp yatacağım
yatacağım
uzanıp toprağa
toprağa
Sırtüstü iki kulağına
dokunacağım uzatarak kolumu
kolumu
kulaklarının arasına
Oynayacağım
elimin parmaklarıyla
parmaklarıyla
kim bilir nerelerden esen
rüzgârla serinleyen
ağzıyla oynayacağım.

2000

Sevgilim

TAVŞANIM

Tavşanım benim, ahengi
iletkisinin üç yüz altmış derece
ötesinde kesin olan,
Yeşil desenlerini hiçbir dalgıcın
kendi isteği dışındaki bir ölçüyle
ölçemeyeceği ada denizi,
Geçmek için açtığı her kapıyı
açılıp kapanarak sallanır bırakan
(avuçlarında bile
üzerinde dolaştığı çayırların
izi bulunmayan)
dik başlı dansçı,
Kapalı kanatları arasındaki boşluğu
hiçbir normal kuş uzmanının
ölçemeyeceği kuş,
Parmak izlerinin çizdiği Arabistan
Anka kuşununki kadar
değer biçilmez olan falcı,
Baş eğme
hiçbir yargıya, sevgilim,
beni sakınmaya devam et.

1952

28 KASIM 1961

Anya için

Hiçbir kapı kapanamaz bugün
daha önce kapananlar üstüne.

Bir kız doğurdun bana
Gemiler denizcilerine
Akşamları bir ev taşırlarsa nasıl.

Bildiğim birinden

iki kişi yarattın sen.

Elini tutuyorum
geceyi doldurmak için.

DIEPPE'TEN

Beverly için

Masada
lambanın altında
Dieppe'ten getirdiğim
üç çakıl taşı var

Çoğu zaman yemek yer
kahve içer ya da konuşurken
düşüncelerimin
arasına giriyorlar

Birinin rengi yeşil
uzun ve kalın
örtünün üzerinde
balık gibi yatıyor

İkincisi kahverengi
ağzı açık dili görünüyor
ilk gördüğümde
bir tüfek ağzı geldi aklıma

Üçüncüsü yumurta biçiminde
beyaz bir ağ içinde koyu gri
düzgün ve sıradan
benzetemiyorum hiçbir şeye

Bu taşlar aklımı karıştırdığında
elimi uzatıp dokunuyorum
onlarda ne olduğunu
anlamak için

Gözünü ve kuyruk çıkıntısını
görebilmek için de
balığın yerini
düzenliyorum

Küçük parmağımı
kahverengi hayvanın
şakaklarının
arasına sokuyorum

Üçüncü çakıl taşını
elime alıp bile bile
öyle tutuyor
olduğu gibi görünsün diye

masanın üzerine bırakıyorum

1974

SOKAK SAHNESİ

Alacakaranlık
gecede parmakların gibi senin
hiç durmuyor

Yanmayan trafik ışığında
gülüşümüz karşıya geçiyor

Kollarının altında
Nisan

Daha sonra şeftali çekirdeğinin
Kırmızı hamağında
İkiye bölünmüş meyvede yatacağız
Bıçak iki adımız.

1980'ler

SABAHIN BEŞİ

Sen benim bilmediklerimi
biliyorsun
ivintileri
düğmeleri
tokatinaları
mercimeği pişirmenin bir usulünü
metallerin nasıl göründüğünü

Ben de senin sırlarını biliyorum
onları dilimin altında saklıyorum
bizi birbirimize bağlayan bilmemek

Kitap kapandığında
sayfalar öğreniyor
ve yastık okuyor
kafamızın içindekileri

1980'ler

EZBERLEMEK

Çıplak doğan kalbim
ninnilerle kundaklanmıştı.
Daha sonra tek başına
şiirler giydi üstüne.
Sırtımda gömlek
gibi taşıdım
okuduğum şiirleri.

Böylece yarım yüzyıl yaşadım
sözcüksüz seninle buluşuncaya kadar.

Bu gece öğreniyorum
sandalyenin arkasındaki gömleğimden
kaç yıl
ezberleyerek
seni beklediğimi.

1980'ler

ESKİ AŞK ŞİİRİ

Saman
göğün toprağı
sevdiği gibi koktu.
Sen arabayı boşaltırken
kaburgalarıma giren
ağrıydın.

Ölüler
açık kapıyı arkadaki manzarayla
dolduruyorlardı.
Sen evdin
erik ağacının altındaki mumdun
sonsuzluğumdun.

1980'ler

REMBRANDT'IN HENDRICKYE TABLOSU

Boynunda memelerine doğru kaymış bir kolye
İki meme arasında öyle oyalanıyor –
ama bir oyalanma mı bu

yoksa bitmeyen bir ulaşma mı? –
sürekliliğin kokusu.
Uyku kadar eski
yaşayanlara da ölülere de bildik gelen bir koku.

1970'ler

BEATRICE İÇİN ŞİİR

Sisler durmadan boyumu değiştiriyorlar
Yalnız haritalardaki yerler ölçülebiliyor
Çıkardığım sesler başka yerlerde de çıkartılıyor
Memelerimin şaşırtıcı sessizliğine bürünmüşüm
Saçlarımı cümlelerle örüyorum
Hiç çözmüyorum
Nereye istersem oraya gidiyorum
Kol ağızlarımdan yalnız bileklerim geçiyor
Son ver
Son ver memelerimin şu şaşırtıcı sessizliğine.

1960'lar

UZAK KÖY

Dağlar acımasız
yağmur karları eritiyor
ama yeniden donacak kar.

Kahvede iki yabancı
akordiyon çalıyor ve şarkı söylüyor
kahveyi dolduran kalabalık.

Yüreğin torbalarıyla
gözlerin çukurlarını
dolduruyor çalan havalar.

Sözcükler dolduruyor
kulaklar arasında
bağrışan sıraları.

Müzik gerdanları tıraş ediyor
eklemleri gevşetiyor
romatizmanın tek çaresi.

Müzik tırnakları temizliyor
elleri yumuşatıyor
nasırları yok ediyor.

Sığırları ilaçlamış
mazota batmış, kürek sallamış
bir kahve dolusu adam

yumuşayan elleriyle
bir aşk şarkısının ezgisini
okşuyorlar.

Benim ellerimse
bileklerinden ayrılmış dağları aşarak
senin memelerini arıyorlar.

Kahvede iki yabancı
akordiyon çalıyor
ve yağmur eritiyor karları.

1986

ADA

Senin adana
gece daha mı geç iner?
Sandaletli ayağını
yılan sokmasın diye
az daha önden mi gidiyorum senden?

Hiç hesap görülmüyor.
Yıldızlar bu yüzden sessizler
hesap vermiyorlar.

Nasıl ölçmeli
bir mevsimi
senin yokluğunun
takviminde?

Nasıl ölçmeli
benim karmakarışık
ışığımın akışını
olanların
ve olacakların
dağında?

Hiç hesap görülmüyor.

Hâlâ, geceleyin gözlerinle gözlerim
birbirlerini yokladıklarında
bir baş dönmesi izine rastlanmıyor.

1980'ler

YAN YANA

Kış denizinin tehdidi altındaki
şu beyaz mercanı
bir kolye olarak
ne sen ne ben
takacağız boynumuza
zamanı bölüp
kış ve yaz diye
ayıran başlangıcın
bu yakasında
yan yana kaldıkça
birlikte uyuyarak
önce gelmiş olacağız amipten.

1990'lar

PARKTA SEVGİLİLER

Manolya açmış

Eski limonlukta
emekliler kâğıt oynuyorlar

Manolya açmış

Bir bahçıvan bıçaksız
bir ot biçme motorunun başında

Manolya açmış

Geçen yılın kuru yapraklarını
çiçek yataklarından temizliyor

Manolya açmış

Beni yerden kaldırmak için
ellerini daha aşağıdan tut

Manolya açmış

Böylece köklerim
çıksın topraklarıyla.

1972

BENZERLİK

Kim çiziyor resmimi
kurşunkalemle kâğıda?

Bir gün değerlendireceğim bu benzerliği
ama değerlendiren kişi
orada beklentiyle poz veren
o kadın olmayacak.

Ben neysem oyum.

Benim neye benzediğim beni
nasıl gördüğüne bağlı.

1960'lar

GENE YAP

Yavaş yavaş günün ilk saatleri
şafağı kınından sıyırıyor

derisinde tuz tadı var
kıyıya vuran dalgalar
çakılları kayanın
üstüne sürüklüyor
dip akıntısı onları kayadan
geri çekiyor yatağın üstüne
derisinde kendi tuzunun tadı var
dalgalar çakılları sürükleyerek
kıyıya çarpıyor

şafak aklın kafasını koparıyor
bıçağını çılgınlığın
omuzuna bırakıyor

güneşle deniz arasında
hava kütlelerini kesme
ve yeniden
kule gibi bir yolculuğa çıkma
çılgınlığı

1970'ler

UYKUSUZLUK

ben değil
aslan uyuyor
ben kımıldayınca
o da hareket ediyor

ben parmaklıklar arasından
elimi uzatıyorum
senin yüzüne dokunmak için

pençelerinin üzerinde
kaya gibi kafası
o
düş görüyor

1973/74

BALIM

Elma ağaçları kabuklanıyor
kafatasımın derisindeki doğum sonrası süt
vızıldayan arıların kızgınlık belirtisi
koru, balım, koru tatlılığını.

Gökyüzü başparmaklarını
bastırıyor gözlerime
takımyıldızlar kaçıyor
koru, balım, koru tatlılığını.

Dinmeyen yağmur
dağların kum olmasını isteyerek
beni yatağa hazırlıyor
koru, balım, koru tatlılığını.

1970'ler

DELFT'TEN BİR GÖRÜNÜŞ

Suyun karşısındaki
o şehirde
her şeyin görüldüğü
ve evden gelmiş bir mektup
limanda nasıl tekrar tekrar okunursa
tuğlaların da serçeler gibi
aziz sayıldığı,
bir çini kitaplığı olan
ve borç içinde ölen
Johannes Vermeer'in bütün adresleri
hatırladığı o şehirde,
ölülerin sayım yaptığı
ve bakışları hepsini tek tek doldurduğu için
sahipsiz oda olmayan suyun karşısındaki o şehirde,
gökyüzünün
bir doğum haberi beklediği
orayı terk edenlerin
gözyaşı döktüğü o şehirde,
orada
sabahın iki çan sesi arasında
balıklar meydanda satılır
ve duvarlardaki haritalar
denizin derinliğini gösterirken
o şehirde
senin gelişin için hazırlık yapıyorum.

1980'ler

BAŞÖRTÜSÜ

Bu sabah
yaban çiçekleriyle katlanmış
yıkanıp ütülenmiş
çok az yer tutuyor çekmecede.

Silkip açıyor
başına bağlıyor.

Akşam olunca çıkarıyor
düğümünü çözmeden
yere bırakıyor.

Çiçek desenli
basma bir başörtüsü
bir iş günü
kendi düşünü yazıyor.

1981

AŞKIN DERİSİ

Bahçe kapılarının direkleri gibi
yıpranmışız
ayrılıklardan ve gidenlerin
beyaz hayaletlerinden,
sırtımızda muşamba ceketler
tutkudan söz ediyoruz.
Oysa aşkın derisini
meşin yapalım diye
postların bastırıldığı tuz
bizim tutkumuz.

1987

GÖKYÜZÜ

ilk sessizlikte
haykırdığımı duydum

gökyüzü toprağın yanındaydı

yağmurlarını dinlemek için
haykırmamayı öğrendim

omuzunda bir merdiven
gökyüzü

sevişiyoruz

parmaklarıyla
kendi taçyapraklarını yerleştiriyor

en tepedeki dallara
gökyüzü

1990'lar

VE YÜZLERİMİZ

Kimliğim sorulunca
para ödemek
ya da tren saatine bakmak için
cüzdanımı açınca
yüzün çıkıyor karşıma.

Çiçeklerin tozları
dağlardan yaşlıdır
Aravis ise genç
dağlar söz konusuysa.

Çiçeklerin yumurtacıkları
hâlâ tohum vereceklerdir
Aravis yaşlanıp
bir tepeden ibaret kalınca.

Kalbin cüzdanındaki çiçek
bizi yaşatan o güç
dağlardan çok daha
fazla yaşayacak.

Ve yüzlerimiz, sevgilim, fotoğraflar
kadar kısa ömürlü.

1980'ler

İçindekiler

Önsöz Yerine *9*
Sunuş *11*

Sözcükler

Sözcükler I *31*
Sözcükler II *32*
Sayfalar *33*
Tom İçin Şarkı *34*
Sözcüğü Sözcüğüne Yazdığım Bir Düş *35*
Bir Mektup *36*
Meyve Bahçesi *37*
Söylenmeyen *39*
Dolmakalem Kurşunkalem Bir de Silgi *41*
Viva Voce *43*
Hikâye Anlatanlar *45*
Ekim *46*
Kalıntılar *47*
Göçmen Sözcükler *48*
Napalm *49*

Tarih

Ağıt *55*
Saat 16.45 İnfaz Mangası *57*
Tarih *59*
İki Tayga Şiiri *60*
Kendi Portrem 1914 - 1918 *63*
Şakımak *65*
Mostar *66*
Howe İçin 1909 - 1985 *68*
Degas'nın Bronz Dansçı Heykeli Üstüne *69*
Ypres *72*
Tarih *74*
Cervignano Partizanları *76*
Kovulma *78*
Doğum Tarihi 5.11.1926 *80*

Soyağacı *82*
Saklananlar İçin *84*
Jura Dağları *85*
Umutsuzluğun Yedi Yüzeyi *87*
Rembrandt - Kendi Portresi *89*
Orlando Letelier 1932 - 1976 *90*
Yirminci Yüzyıl Fırtınası *94*
Alplerde Bahar *96*

Göç

Slavonski Brod *103*
Kırsal Göç *104*
Bir Köy Kilisesi Anısı *105*
Gökyüzü Mavi Siyah *106*
Onların Demiryolları *107*
Çok Uzakta *108*
Sekiz Göç Şiiri *109*
I Köy *109*
II Toprak *110*
III Ayrılış *111*
IV Metropol *112*
V Fabrika *113*
VI Rıhtım *115*
VII Yokluk *116*
VIII Tanıdık Orman *117*
Troya'dan Gelen Kartpostal *118*
İntihar *119*
Troya *121*
Ayrılık *124*

Yerler

Amsterdam *133*
Remaurian'da *135*
Dağ Çayırları *144*
Robert Jorat *145*
Orman *147*
Kış Kaybı *148*
Kepçe *149*
Merdiven *151*
Saman *153*
La Nan M.'nin Ölümü *155*
Köyde Annelik *159*
Onlar En Son Gidenler *160*

Kar *165*
Patatesler *166*
Yalnız Çobanın Ay Şafağı *167*
Dört Kartpostal Şiiri *169*
Teslic *169*
Bakar *169*
Soave *170*
Kale Meydanı: Belgrad *170*
Günbatımı *171*
Çoban *172*
Arazi *173*

Sevgilim

Tavşanım *179*
28 Kasım 1961 *180*
Dieppe'ten *181*
Sokak Sahnesi *183*
Sabahın Beşi *184*
Ezberlemek *185*
Eski Aşk Şiiri *186*
Rembrandt'ın Hendrickye Tablosu *187*
Beatrice İçin Şiir *188*
Uzak Köy *189*
Ada *191*
Yan Yana *193*
Parkta Sevgililer *194*
Benzerlik *195*
Gene Yap *196*
Uykusuzluk *197*
Balım *198*
Delft'ten Bir Görünüş *199*
Başörtüsü *200*
Aşkın Derisi *201*
Gökyüzü *202*
Ve Yüzlerimiz *203*

ISBN 978-605-314-142-5
9 786053 141426

THG
025762B
PV

John Berger (1926) Ülkemizde geniş bir okur kitlesinin takip ettiği İngiliz yazar John Berger'ın az bilinen yönü, edebiyata şiirle başlamış olmasıdır. Yaşamı boyunca bu tutkuya sadık kalmış olan yazarın *Gökyüzü Mavi Siyah* başlığı altında bir araya getirilen şiirleri, aynı zamanda Berger anlatısındaki şiirsel mucizenin kaynaklarını da açıklığa kavuşturuyor. Berger roman, deneme, senaryo vb türlerde yazdıklarında olduğu gibi şiirlerinde de daha çok ezilenlerin, yenik düşenlerin, yerinden yurdundan sürgün edilmişlerin mücadeleye yazgılı yaşamlarına eğiliyor. Tarihin, mekânların, dostlukların ve aşkların; yaşamın parçalı bütünlüğü içinde doğal imgelerin parıltısıyla hikâye edildiği bu şiirler bizi "dünyanın acımasızlığı ve umursamazlığıyla baş edebilecek" en güçlü aracın dile dönmüş şiir olduğuna inanan bilge bir şairin yaşam güncesiyle baş başa bırakıyor. Kaynak dil dışında ilk kez Türkçede yayımlanan *Gökyüzü Mavi Siyah*, çağdaşımız Berger'a doksanıncı yaş gününde ülkemizden, Türkçeden bir armağan.

15 ₺